

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra pedagogiky

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Michaela Weichertová

PRAHA 2012

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra pedagogiky

Problematika školních uniforem

Problems of the school uniforms

Bakalářská práce

Michaela Weichertová

**Vychovatelství
Kombinované studium**

Vedoucí práce: PhDr. Daniela Lautnerová

PRAHA 2012

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně pod vedením PhDr. Daniely Lautnerové. V práci jsem použila informační zdroje uvedené v seznamu.

V Praze dne 30. 3. 2012

.....
Michaela Weichertová

Děkuji PHDr. Daniele Lautnerové za vedení práce a veškeré informace, které mi k danému tématu poskytla.

Anotace v českém jazyce

Bakalářská práce zkoumá sociální a praktickou problematiku školních uniforem.

V práci se zabývám popisem uniforem obecně, historií školních uniforem v České republice a praktickým využitím školních uniforem v současné době v některých částech světa. Dále popisuji zkušenosti s nošením školních uniforem ve 3 školách v ČR. V praktické části se zabývám výzkumným šetřením, charakteristikou vzorků, popisem výzkumných metod a průběhem samotného výzkumu.

Moje práce a výzkum by měla přispět k pohledu MŠMT na zavedení školních uniforem do škol v ČR.

Klíčová slova

Školní uniforma, zahraniční zkušenosti, školský systém, výběrové školy, systémové kroky, reprezentace, hypotéza, šikana.

Anotace v anglickém jazyce

My bachelor thesis is dedicated to social and practical problems of the school uniforms.

I study the description of uniforms in general, the history of schools uniforms in The Czech Republic and practical use of school uniforms nowadays in the various parts of the world. I also describe the experience of wearing school uniforms in 3 schools in The Czech Republic.

I study the research examination in the practical part, the characteristics of models, the description of research methods and the process of the research itself.

My bachelor thesis and research should be useful addition to the perspective of MŠMT to establish school uniform in schools in The Czech Republic.

Klíčová slova v anglickém jazyce

School uniform, foreign experience, educational system, selective schools, systems adjustments, representation, hypothesis, chicane.

Souhlasím s půjčováním bakalářské práce v rámci knihovních služeb.

OBSAH:

OBSAH.....	6
Úvod.....	7
1. Teoretická část	9
1.1 Charakteristika uniformy	9
1.2 Školní uniforma	12
1.3 Historie školních uniforem u nás	13
1.4 Školní uniformy ve světě	15
1.5. Školní uniformy ve školách v ČR.....	21
1.5.1 OPEN GATE – gymnázium a základní škola, s.r.o.....	21
1.5.2 GYMNÁZIUM JANA ÁMOSE KOMENSKÉHO s.r.o.....	22
1.5.3 DINO HIGH SCHOOL – soukromé osmileté gymnázium v Praze 10	23
1.6 Význam školní uniformy	24
1.7 Školní uniforma a období dospívání.....	28
2. Praktická část	31
2.1 Vymezit cíl výzkumu.....	31
2.2.1 Rozhovor se studenty, kteří nosí školní uniformu	32
2.3 Hypotézy výzkumu	33
2.4 Charakteristika a popis vzorku	33
2.4.1 Gymnázium Mensa	34
2.4.2 Gymnázium Světlá nad Sázavou	37
2.5. Popis použitých výzkumných metod.....	39
2.6 Popis výzkumu.....	40
2.7 Vlastní výzkum	40
2.8 Vyhodnocení výzkumu	46
Závěr a vyhodnocení hypotéz	46
Použité zdroje:	50
Seznam Příloh	51
Přílohy.....	51

Úvod

Školní uniformy u nás – ano či ne?

V souvislosti se zavedením školních uniforem u nás (základní školy, gymnázia, střední odborné školy, vysoké školy) se často zmiňuje fakt, že oproti jiným evropským zemím (např. Velká Británie, Rusko, Dánsko atd.) nemají v České republice školní uniformy tradici. Někteří lidé považují nošení pionýrského a svazáckého kroje v 50. letech za určitý druh školní uniformy, protože se nosily i ve školách. Šlo však o třístupňovou výchovu v politické kariéře – pionýr, svazák, komunista. Možná z tohoto důvodu si mnoho lidí uniformu spojuje s totalitou, s minulým režimem, jako něco svazujícího, co zbavuje svobody. Ačkoliv v tehdejší Sovětském svazu byly (a v současném Rusku jsou dodnes) školní uniformy zcela běžné, do bývalého Československa nepronikly.

V posledních několika letech se u nás na téma jednotného oblečení ve školách vedou živé diskuse. Školní uniforma – ano či ne? Nejčastějším argumentem příznivců je stírání rozdílů mezi bohatšími a chudšími rodinami. Nepochybným pozitivem a zárukou by bylo to, že děti přijdou do školy oblečené tak, jak si škola přeje, bez módních výstřelků a extravagancí. Nejčastějším argumentem odpůrců je naopak zbytečná jednotnost uniformního oblečení, omezování svobody dítěte v jeho rozhodování, v možnosti projevit se nebo se identifikovat se vzorem či ideálem. Pro celou řadu dospívajících je zásadní dávat najevo svou osobnost, postoje a názory právě tím, co mají na sobě.

Problém nošení uniforem ve škole částečně souvisí i s otázkou, jaké chceme mít děti a jak k těmto cílům chceme dospět. Současná společnost vyzdvihuje individualitu, podporu osobnosti, umění akceptovat značnou rozmanitost hodnot, přístupů, pohledů na stejnou věc. I ve školství ustupuje desítky let prosazovaná „stádnost“ do pozadí a hledají se způsoby, jak výuku diferencovat a přizpůsobovat možnostem každého jednotlivého žáka. Nošení uniforem je poněkud v rozporu se snahou podporovat individualitu a rozvíjet jedinečné schopnosti každého dítěte.

V řadě zemí je používání školních uniforem již zcela běžnou záležitostí a stalo se v určitém smyslu tradicí. Takové tradice jsou obecně bez problémů přijímány, protože je společnost na tuto problematiku již adaptována. Každé společenství, které se snaží prosadit nějakou novinku, musí počítat s počátečními negativními reakcemi. Je třeba položit si otázku, zda je zavedení školních uniforem do škol všech stupňů správné. Myslím si, zvláště po zkušenostech z Polska, že by bylo daleko vhodnější začít se zaváděním školních uniforem postupně; nejdříve do soukromých a výběrových, příp. církevních škol, teprve potom by mohly následovat i další školy od nejnižších ročníků po ty nejvyšší. Lze předpokládat, že mladší děti se identifikují se školní uniformou snáze, než pubertální mládež.

Otázkou, kterou je potřeba dále zodpovědět, je, kolik druhů uniforem dítě potřebuje. Zpočátku by úplně stačila slavnostní uniforma pro mimořádné účely – státní oslavy, svátky, vysvědčení, školní oslavy atd. Po prvních reakcích žáků, učitelů, rodičů i veřejnosti by bylo možné uvažovat o každodenním nošení uniformy jako běžného oděvu po celou dobu školního roku a také o zvláštní uniformě pro sportovní účely, která by zároveň umožnila snazší identifikaci školy při vzájemných sportovních kláních.

Časté jsou názory, že dítě stejně v nějakých šatech do školy chodit musí, avšak běžné ošacení se někdy dědí po starších sourozencích a náklady na povinné uniformy jsou tedy nesrovnatelně vyšší. Právě to je jeden z důvodů, proč by bylo vhodné začít se zaváděním školních uniforem u soukromých nebo výběrových škol, kde rodiče zpravidla počítají s vyššími finančními výdaji na školní docházku svého dítěte, např. v podobě školného. Mimořádně nadané děti ze sociálně slabších vrstev či ze sociálně znevýhodněného prostředí, které tyto školy navštěvují, by mohly získat na pořízení školních uniforem finanční příspěvek ze sponzorských darů či grantových programů. Pokud by byly školní uniformy povinně zavedeny na všech stupních našich škol, mohla by se velká část populace dostat do nepříjemné situace, kdy by si nemohla dovolit koupit pro své dítě (pro své děti) všechny školní uniformy.

Poměrně častou námitkou v probíhajících diskusích je, že většina dětí a mladistvých chodí stejně v „jakési uniformě“. I když v obchodech existuje nepřeberné množství oděvů a módních doplňků, oblékají se mladí lidé velmi podobně,

takže na starší generaci mohou působit uniformně. V České republice patří k nejběžnějšímu a nejoblíbenějšímu oblečení u žáků všech věkových skupin džíny, džínové sukně, bavlněná trika, mikiny s kapucí nebo mikiny „klokanky“, kšiltovky a sportovní boty. Jenže tyto uniformy běžného dne jim nevnucují rodiče, učitelé nebo stát, ale přirozená touha splynout se sociální skupinou, být stejný jako ostatní a také samozřejmě neviditelná ruka trhu, vliv celebrit a módních trendů. Domnívám se, že ve smyslu reprezentace školy, řešení šikany a sociálních rozdílů, nelze tento druh „uniforem“ akceptovat.

Můžeme se ptát, jestli změn ve smyslu svobody a podpory jedinečnosti každého žáka se za posledních dvacet let neuskutečnilo příliš velké množství a jestli nezpůsobily spíše zmatek. Myslím si, že zavedením uniforem se svoboda jednotlivce nijak nesníží, právě naopak, může přispět k normalizaci vztahů mezi žáky a učiteli.

1. Teoretická část

1.1 Charakteristika uniformy

Pod pojmem uniforma se rozumí jednotný typ obleku (úboru), který má přesně stanovená pravidla ve vzhledu (stříhu), způsobu nošení či v doplňcích, které jsou stejné pro všechny její nositele. Uniforma představuje cílené sjednocení oděvu za účelem jednotného vzhledu vzájemně odlišných jedinců a nedovoluje individuální varianty a odchylky, do detailů je přesně stanovena¹. Každé porušení normy (např. šíře nebo délka nohavic) je většinou postihováno. Psychologické důvody jsou stejné jako u uniformního oděvu: jednotný oděv vytváří vizuální jednotu celku a symbolizuje ideovou jednotu. Současně dodává uniforma nositeli sebevědomí, důstojnost, pocit moci a nadřazenosti vůči civilistům i anonymitu a ztrátu osobní zodpovědnosti.

Zvláště vojenské uniformy byly vždy spojeny s ideovou orientací – barevné řešení, znaky a další distinkce (odlišnosti, rozdílnosti) byly symboly určitého mocenského útvaru (říše, království, republik apod.), za který vojáci bojovali. Vojenský

stejnokroj, který byl od počátků vývoje společnosti považován za součást tzv. oděvní kultury, je typickým příkladem uniformy. Uniformní vojenský oděv můžeme najít už ve starověku v jednotném oděvu příslušníků legií v době největší expanze římského impéria. Tato základní jednotka římského vojska byla vysoce organizovaná, jednotně a skvěle cvičena a jednotně a prakticky oblékána. Uniforma v našem slova smyslu vznikla ale až mnohem později. První vojenskou uniformu zavedl francouzský král Ludvík XIV. V roce 1670 nařídil pro přehlídky svých vojsk jednotný oděv. Jeho materiál, střih, distinkce i ozdoby, dokonce i počet knoflíků – to vše bylo přesně určeno.

Posláním stejnokroje bylo (a je) rychle a přesně charakterizovat příslušnost (např. domovskou nebo stavovskou), hodnost či funkci jeho nositele. Ve vzhledu uniforem se vždy odrážely (a odráží) dobové, estetické, ale i výtvarné ideály spojené více méně s praktickým využitím. Obecně lze říci, že uniforma má tři hlavní funkce:

- identifikační – spočívá především na vnějších poznávacích znacích: rozlišovací barva stejnokroje a označení domovské příslušnosti;
- estetickou – většinou je podřízena momentálnímu oděvnímu trendu tak, aby uniforma svým střihem působila přirozeně, jako oděvní varianta;
- ochrannou - ochranná funkce uniformy je specifickou záležitostí, která je úzce spjata s prostředím, v němž má být nošena, a s tím souvisí i volba materiálu, z něhož je zhotovena.

Uniformy jiných profesí nemají tak vyhraněný charakter, symbolizují spíše určitou „pravomoc“ zaměstnanců a jejich loajalitu k instituci (např. průvodčí na železnici, pracovníci metra, poštovní doručovatelky, stevardky na palubě letadla). Tyto uniformy jsou zároveň reprezentačním znakem instituce na veřejnosti, proto jejich barevná symbolika odpovídá většinou barevnému řešení znaku (loga) instituce. K uniformám civilních profesí patří např. uniformy soukromých či státních společností nebo organizací (myslivecké svazy, letecké společnosti, ale rovněž i stejnokroje zdravotního personálu nebo personálu v hotelové sféře, různé druhy bezpečnostních agentur apod.), dále vojensky organizovaných složek ministerstva vnitra (policie).

---

¹ SKARLANTOVÁ, J. *Oděv jako znak*, 2007. s. 154.

Užití a provedení uniforem či stejnokrojů podléhá vývoji a časovým potřebám. Příkladem může být vojenská uniforma, která má jinou podobu pro slavnostní příležitost, státní pohřeb, vojenskou přehlídku nebo udělení vyšší hodnosti. Některé uniformy vymizely se zánikem stavů a cechů, jiné naopak vznikají – speciální záchranné jednotky – IZS (Integrovaný záchranný systém) atd.

Uniformy můžeme rozdělit na:²

- politické – např. oblečení Ku Klux klanu, Hitlerjugend apod.;
- vojenské – slouží k rozeznávání příslušníků vojsk různých států, v rámci státu k rozpoznávání jednotlivých složek armády (letectvo, námořnictvo, hradní stráž,...);
- policejní – slouží k identifikaci policejních složek;
- cechovní – slouží k identifikaci příslušnosti jednotlivých profesí (řezník, švec, tesař, barvíř, kovář, zedník, ...). Jak cechy zanikaly, uniformy jejich nositelé používali již jen při slavnostních příležitostech;
- školní – označují studenty konkrétní školy a v současné době se vyskytují spíše v zemích s bohatou kulturní tradicí, kde je snaha naplnit jejich původní význam, tedy hrdost na příslušnost k prestižnímu vzdělávacímu zařízení. Její nositel tak byl předem zařazen ve společenském žebříčku a měl možnost využít své dosavadní úsilí již během studia. V některých zemích, např. ve Velké Británii, je užití školních uniforem běžnou záležitostí a lze říci, že svoji funkci plní beze zbytku;
- pracovní – identifikují zaměstnance firem (bankovní úředníci, prodavači, ochranka, letušky, vrátní, recepční apod.) nebo určují pracovní zařazení (např. zdravotní sestry, lékaři, hasiči). Pracovní uniformy jsou dnes maximálně účelné. Jejich praktické řešení (množství kapes, závesných poutek apod.) se stalo inspirativní pro navrhování pracovních i sportovně orientovaných oděvů, v posledních letech se v souvislosti s technologickými postupy zlepšuje materiál uniforem, klade se větší

---

² Wikipedie otevřená encyklopedie - Uniforma. [online] [editace 8.2.2012], [citace 28.2.2012], <http://cs.wikipedia.org/wiki/Uniforma>

nárok na prodyšnost, tepelné vlastnosti, nemačkovost, snazší údržbu apod.;

- vězeňské – zjednodušují identifikaci vězňů v rámci věznice i mimo ni;
- sportovní – např. dresy fotbalistů, hokejistů, oblečení na karate apod.;
- církevní oděvy – např. oděvy kněží nebo mnichů.

1.2 Školní uniforma

Školní uniforma je druh oblečení, které bylo vytvořeno především pro vzdělávací instituce. Užívají se na mnohých základních a středních školách po celém světě. Podoba školních uniforem striktně následuje pravidla oblékání určená školou nebo státem. Tradičně se nosí uniformy působící vkusně a profesionálně, o žádné módní výstřelky se rozhodně nejedná.

Jedním ze smyslů školní uniformy je vytvoření pocitu užší společenské sounáležitosti se školou, kterou žák či student navštěvuje. V této souvislosti sem zcela jistě patří i reprezentační charakter školních uniforem. Barva, vzhled, střih či způsob nošení tu má přímou vazbu ke konkrétní škole. Je logické, že každá škola by měla mít zcela osobitou a nezaměnitelnou podobu školní uniformy. Trochu mě v této souvislosti napadá příměr se starými vojenskými uniformami, jejichž barevný vzhled od sebe vzájemně odlišoval nejenom jednotlivé druhy vojska, ale také domovskou příslušnost ke konkrétnímu regimentu. V přeneseném smyslu jde u školních uniforem o téměř identickou záležitost.

Zavedení školní uniformy přináší možnost odstranění vnějškových rozdílů v sociálním postavení mezi žáky (studenty). Ještě donedávna, hlavně v Americe a Velké Británii, byly školní uniformy spojeny se školami pro bohaté a poukazovaly na jejich prestiž. Avšak historické souvislosti vzniku školní uniformy jsou poněkud odlišné, protože uniformy byly poprvé zavedeny v 16. století v Anglii na charitativní škole pro chudé děti.

Pokud žák odmítá nosit školní uniformu, může být potrestán. Učitelé však musí být opatrní a pozorní a zjistit, jestli existuje nějaký jiný důvod, proč uniformu žák

nechce nosit nebo nenosí tu správnou uniformu, například ten, že rodiče si ji nemohou dovolit nebo má dítě nějaké zdravotní potíže. Nikdo by neměl být nucen k pocitu nepohodlí nebo trpět diskriminací jen proto, že mu rodiče nemohli zajistit správnou uniformu.

V současné době jsou školní uniformy běžné přibližně ve 38 zemích světa všech pěti kontinentů. Se školními uniformami mají v těchto státech daleko větší zkušenosti než v České republice. Obecně se moderní školní uniformy dělí na chlapecké a dívčí, jsou přizpůsobeny ročním obdobím a klimatickým podmínkám jednotlivých zemí. Lze říci, že v současnosti mají oproti Česku školní uniformy ve světě daleko větší tradici a společenskou podporu.

1.3 Historie školních uniforem u nás

Historie školních uniforem do jisté míry souvisí se vznikem prvních středověkých univerzit. Svoji roli tu jistě sehrál fakt, že univerzitní systém dále plně rozvinula katolická církev, která – řečeno slovy historika Lowrie Daly – „byla jedinou institucí v Evropě, která jevila důsledný zájem o uchování a kultivaci vědění.“³). První univerzity (zakládány v průběhu 11. st. a první poloviny 12. st.) vznikaly v součinnosti s církevními řády, které se mimo jiné vnějškově od sebe odlišovaly i barvou oděvu. Je možné se domnívat, nelze-li potom v kněžském rouchu ve spojení s univerzitou spatřovat do jisté míry i jakýsi „první druh školní uniformy“. Smyslem takového oděvu bylo vytvoření a podporování pocitu sounáležitosti s řádem, s univerzitou, s univerzitním společenstvím, s intelektuálním prostředím. Šlo o vytvoření vnějších poznávacích znaků, o konkrétní příslušnost, která měla a má dodnes v kulturní (oděvní) historii civilizace podstatný význam. S vývojem stylů a střihů odívání se pochopitelně v jednotlivých historických etapách (gotika, renesance, baroko...) tyto školní uniformy různě vnějškově proměňovaly.

V souvislosti se školními uniformami u nás výjimku tvořily a dodnes tvoří církevní fakulty, které, zcela logicky, mají jednotný úbor – řeholní roucho. Prakticky až do začátku 20. století byly školní uniformy (anebo náznaky na jednotný úbor) poměrně

---

³ Th. E. WOODS, Jr.: *Jak katolická církev budovala západní civilizaci*. 1972.

běžnou součástí školství (minimálně středního a vysokoškolského). S nástupem liberalismu a individualismu po roce 1918 se ve společnosti daleko více začaly přehodnocovat dosavadní obecně uznávané společenské normy (oděvní kulturu nevyjímaje) a lze tu, domnívám se, spatřovat i tendence nebo její zárodek, v částečném opouštění školních uniforem. Než se však budeme zabývat otázkou současných školních uniforem, či přesněji problematikou zavádění školních uniforem u nás, pohledme nejprve krátce do historie.

Nesmírně poutavý obraz o historii školních uniforem podává Zikmund Winter v rozměrném historickém pojednání *Život a učení na partikulárních školách v Čechách v XV. a XVI. století* (vydáno nákladem České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, v Praze 1901). V kapitole III., nazvané *Výchova*, se v části *Šat žakovský* (str. 455 – 457) věnuje poměrně podrobnému popisu žakovského, resp. studentského oděvu v době renesance a podává tím svědectví, že problematika školních uniforem u nás má hlubokou historii. Zikmund Winter ve zmiňovaném pojednání píše: „...*Nejprv měla se ušlechtilost a slušnostjeviti již na zevnějšku žakově, na šatech. V staré době školské býval šat šat klerikální asi bez výjimky při těch žácích, kteří byli stipendisté pro zpěvy kostelní. Bonifanti na Hradě Pražském měli na sobě míti kápě šedé a nositi boty neboť odkrývati v střevíčkách bylo nemravností, kterou ještě mistr Rokycana tepal. Na obrázcích starodávných vyskytají se žáci kapitulní školy sv. vítské také v klerikálních sukních jiné barvy nežli šedé [...]* Byly-li kde jaké uniformy studentské, rozšířením humanismu ve všech zemích zacházely. Hynuly nejdřív v kollejiích universitních, ale není pochyby, že šat klerikální byl jakožto nemilý odvrhován i na školách latinských. Žáci se nosili po světsku na ulici i v kostele, a vrchnostenským úřadům školním nezbyvalo, než bdíti, aby žáci nešatili se neslušně, křiklavě a parádně. Než i zákazy měnily se s modou. Z Němec víme, že jim jednou (1525 v Tubinkách) zakazovali nositi klobouky, což prý náleží jen hrobatům; jindy (v Jeně 1573) zakazovali jim klobouky, čehož prý mají zanechati sedlákům...“ Z výše uvedené pasáže lze tedy vyvodit fakt, že školní uniformy skutečně velmi úzce souvisely se středověkým církevním školstvím, a že pravděpodobně první „problém“ v otázce jednotného školního oděvu se objevil až s nastupující renesanční epochou. Nicméně zjevně zde nešlo o nějakou záměrnou revoltu či odmítání tohoto typu oděvu, ale, jak se

domnívám, spíš o jakousi vnějškovou „módní záležitost“. O to, aby jednotný školní úbor (pro mladé studenty) odpovídal duchu doby, nepůsobil starosvětsky, ale na straně druhé, aby si také zachoval svoji výlučnost. Zikmund Winter o tom ve svém pojednání v části Šat žákovský přímo píše: „...*Ale jeden kus šatu gymnasisté nosívali bezpochyby tak obyčejně, že se po něm poznávali. Byl to plášť. Řád školy žatecké, jenž byl sepsán roku 1575 podle obvyklostí jiných předních škol v království, chce tomu, aby zámožnější žáci nosívali školský plášť (palliat), kdož jsou z chudších a pláště nemají, nechť tedy mají aspoň delší sukni, aby byli vůbec cudně kryti...*“ Nošení pláště jakožto studentského oděvu Winter pak dokládá dobovým úsměvným příkladem: „...*Pražským žákům ze školy sv. Michala r. 1612 šenkář Štípek nadával „pláštníků“, kterak by to mohl učiniti, kdyby nebyl studentům plášť obvyklý?*“

Z obou výše citovaných úryvků z pojednání Zikmunda Wintera lze celkově vyvodit fakt, že problematika v zavádění či používání školních uniforem není, jak by se mohlo zdát, téma veskrze současné, o čemž např. do jisté míry mylně informují jinak zajímavé diskuse na internetu, ale že má velmi hlubokou tradici v dobách minulých.

1.4 Školní uniformy ve světě

V současné době jsou školní uniformy běžné v přibližně 38 zemích světa všech pěti kontinentů. V těchto státech mají různě dlouhou a bohatou zkušenost se školními uniformami a také různorodé požadavky na jejich vzhled, kvalitu oděvu či četnost nošení (pravidelné či příležitostné).

Školní uniformy najdeme snad ve všech světadílech. V Asii, např. v Japonsku, Číně, Indii, Indonésii mají dlouholetou tradici. Z evropských zemí je nositelem tradice především Velká Británie, která školní uniformy zavedla i ve všech svých koloniích. Proto jsou školní uniformy samozřejmostí i v Austrálii, Novém Zélandu, na Maltě. Běžným jevem jsou školní uniformy i na mnoha školách v Severní i Jižní Americe

(např. ve Spojených státech jsou školní uniformy zavedeny na většině středních škol), ale najdeme je také v mnoha afrických zemích.

Velká Británie

Uniformy ve Velké Británii mají velkou tradici a to již od 16. století, kdy byly uniformy zavedeny na charitativních školách. V roce 1870 bylo uzákoněno zdarma základní vzdělání pro všechny děti a právě v této době popularita školních uniforem prudce stoupla. Na přelomu 19. a 20. století se v Anglii nosil předepsaný stejnokroj ve formě taláru s baretem, který při vyučování nosili učitelé i jejich asistenti.

Školní uniformy byly již v tomto období pravděpodobně běžnou součástí každého školského zařízení. Tehdejší školní uniformy refletovaly módní trendy současnosti, chlapci se oblékali do krátkých kalhot a sportovních sak, a když dovršili 14 nebo 15 let, začali nosit kalhoty dlouhé. Dívky byly oblečeny do blůzy a halenkových šatů se zástěrkou.

Každá škola ve Velké Británii má vlastní vzory uniforem, jejich finanční nákladnost je řešena sociálními granty. Povinnost nošení uniforem není uzákoněna, ale v souvislosti s dlouhou tradicí jsou na ně školy pyšné a přísně na nich lpí.

Uniformní oděv elitních škol představuje specifický příklad sociální uniformity odívání. Ta je v tomto případě řízena zvnějšku (vedením škol a jejich vnitřními pravidly a zvyklostmi), je znakem prestižních škol, zdůrazňuje vysoký, často výlučný sociální statut studujících. Příkladem mohou být uniformní separátní saka (blazery) s našitým emblémem univerzity, uniformní kravaty se znakem školy, někde i stejný typ úpravy hlavy jako charakteristický znak elitní školy, např. na prestižní univerzitě v Etonu. Tyto uniformní prvky jsou znakem elitních škol převážně v Anglii a v Americe, kde mají školní uniformy silnou tradici. Viz Příloha č. 2.

ETON, nejslavnější soukromá chlapecká škola v Británii. Chlapci zde studují od 13 do 18 let. Studuje zde zhruba 1300 chlapců, z toho 15% pochází ze zámoří. Výuku zajišťuje 130 pedagogů. Je to nezávislá soukromá škola, financována z veřejného rozpočtu. Školu v roce 1440 založil Jindřich VI.; tradičně odpovídá za vzdělání potomků pocházejících z královské rodiny a jejího příbuzenstva, ale i dětí významných britských osobností. Etonská uniforma byla standardizována v 19. století, a od té doby

se její podoba nedočkala mnoha změn. Formální školní oblek se samozřejmě požaduje i po učitelích.

Několikrát jsem navštívila Anglii a školní uniformy místních studentů na mě jako cizinku ze země, kde školní uniformy nejsou zvykem, velmi dobře působily. Při prohlídce Oxfordu, kde jsou veřejnosti v určité hodiny zpřístupněny některé vysoké školy třeba i s jídelnami, má člověk pocit, že se zde zastavil čas. Všechny prostory působí jako ze starých anglických filmů a i oblečení místních učitelů odpovídá určitým uniformám a tradicím.

Uniformní oděv ve školách jako znak rovnosti má rovněž sociální příčiny, i když zcela opačné: nejde o zdůraznění prestiže studentů, ale naopak o potlačení elitářství. Z tohoto důvodu existovaly např. školní uniformy na základních školách někdejšího Sovětského svazu, stejně jako existují v mnoha dalších zemích (Čína, Japonsko, Korea apod.) nebo v soukromých katolických školách. V Rusku a stále ve větší míře i v dalších asijských zemích jsou školní uniformy zcela běžnou záležitostí. Také země, které dříve byly koloniemi, převzaly tento trend a školní uniformy jsou běžnou realitou, o které nikdo nediskutuje. Ať už je to Afrika, Indonésie, Jižní a Střední Amerika.

Polsko

Poučným příkladem by pro Českou republiku mohlo být Polsko, které se rozhodlo pod politickým a náboženským tlakem školní uniformy zavést do všech škol v r. 2006. Je to země nám blízká jak jazykem, tak mentalitou a společnými dějinami. Potýká se také se společenskými problémy postkomunistické země a ekonomicko sociálními změnami ve společnosti.

Ukazuje se, že problém morální devastace z dob komunismu je hlubší, než bylo na první pohled patrné a projevuje se mimo jiné ve zvýšené agresivitě nejen v politice, ale i ve školách. Bohužel navrhované zavedení školních uniforem se nezdařilo díky zpolitizování celé události a ještě týž rok končilo krachem.

„Varšava/Praha – Povinné školní stejnokroje měly být původně trestem pro polské školáky. Mělo se tím zabránit dalšímu šíření sexuálního násilí ve školách.

Zavedení uniforem předcházela sebevražda školačky, jejíž simulované znásilnění si její spolužáci natáčeli na mobilní telefon“.⁴

Navíc zákon, který stanovil povinné zavedení školních uniforem, prosadil přes politický vliv nový ministr školství Roman Giertych, který byl zároveň šéfem ultrakatolické Ligy polských rodin. Zákon byl silově prosazen i přes odborné posudky opozice, která se snažila sdělit, že zákon tzv. nulové tolerance takto pojatý, se sice zaměřuje na řešení rostoucí agrese, ale neřeší její příčiny.

„Pan ministr se zaměřil jen na boj s činy, a nepátral po příčinách agrese a vulgárnosti žáka, uvedla poslankyně Krystyna Lybacká. Podle ní škola není ostrov a nutně se v ní projevuje i to, co sužuje celou společnost a přenáší se do ní chování, které žáci vidí doma i na ulici. Podle Lybacké není možné dosáhnout výsledku bez nulové tolerance vůči aroganci politiků, kterou na scénu podle ní přinesl právě ministr školství“.

Po odstoupení ministra školství sice zákon zůstal, ale téměř žádná škola v Polsku na zavedení uniforem nepřešla. Důvodů bylo několik. Chybějící represe za nedodržení zákona, vysoká cena za pořízení uniformy a v neposlední řadě neschopnost materiálně zvládnout v krátké době výrobu velkého množství uniforem. Dobrý úmysl řešit závažné problémy, avšak chybně pojatý, tak skončil fiaskem, nemalé prostředky byly vynaloženy neúčelně.

Proč se o tom rozepisují? Jak jsem již zmínila na začátku, polská společnost je nám velmi blízká a politická kultura je v ČR velmi podobná polské. Hrozí tedy reálně nebezpečí, že by se mohla situace opakovat. Zavedení školních uniforem by v žádném případě nemělo být rozhodnutím politickým (úzké zájmy různých skupin – lobbismus a korupce vyplývající ze zadávání státních zakázek), ale výsledkem spolupráce mnoha odborníků z oblasti psychologie a školství. Bylo by též vhodné, aby ti, co budou o této problematice rozhodovat, se inspirovali a poučili ze zkušeností zemí, ve kterých školní uniformy již fungují mnoho let.

---

⁴ www.blog.cz [citace 22.2.2012]
<http://chceteuniformy.blog.cz/0810/uniformy-maji-i-v-polsku-proc-eda-ne-u-nas>

Zavedení školních uniforem opravdu neřeší podstatu problému rostoucí agresivity ve společnosti, ale může, jako jeden z mnoha dalších systémových kroků, ji pomoci postupně zmírnit. Z tohoto příkladu můžeme odvodit, že zavádění školních uniforem by mělo být postupné. Zpočátku jen u vybraných soukromých či elitních školních zařízení, které si snadno zajistí účelné a ekonomicky výhodné řešení. Na menším množství školních zařízení se snáze objeví možné nedostatky, které se postupně odstraní a společnost si na školní uniformy zvykne jako na něco pozitivního. Pak je teprve možné uvažovat o plošném zavedení, pokud by společnost k takovému řešení dospěla.

Japonsko

Japonsko zavedlo školní uniformy na konci 18. století. Školní uniformy jsou od té doby povinné ve všech japonských školách. Každá škola má vlastní uniformu - jiný střih, jiné barvy a také rozdílné uniformy na zimu a na léto. Japonské školní uniformy patří často ke stylu vojenských uniforem japonské éry MEIJI a evropských námořnických uniforem, ale mnoho škol se inspiruje současnými evropskými modely uniforem. Tyto uniformy tvoří bílá košile, kravata, sako se školním symbolem, kalhoty pro chlapce a tartanová sukně pro dívky. Viz Příloha č. 3.

Německo

V Německu se školní uniformy v minulosti ve školách běžně používaly. Teprve poté, co byly ideje zneužity ve prospěch podpory nacismu u Hitlerjugend a k válečným a politickým účelům, byly po válce školní uniformy zákonem zakázány.

Francie

Zajímavé je pozorovat vývoj událostí ve Francii. Tam je též zcela běžné, že studenti prestižních škol chodí v oblečení, které reprezentuje navštěvovanou školu či lyceum. V zemi však žije velké množství přistěhovalců z islámských zemí. Po přibývajících náboženských nepokojích vláda uzákonila zákaz nošení burek na veřejnosti – na všech úřadech, v prostředcích veřejné hromadné dopravy, ve školách

atd. Burka je pro mnoho žen ve Francii nezbytným doplňkem oblečení a je možné na ni nahlížet také jako na uniformu. Jak se rozkol ve společnosti vyřeší?

Nepál

Zaujal mě článek z jednoho časopisu o školních uniformách v Nepálu⁵. Můžeme získat úplně jiný pohled na zdánlivě běžnou záležitost. Ve většině případů jsou školní uniformy zaváděny z praktického důvodu – smazávají se tím sociální rozdíly a dochází tak daleko méně k šikaně a násilí. V Nepálu však nošení školních uniforem sociální napětí zvyšuje. Proč? „Uniformy jsou pozůstatkem britského systému. Nepál sice nikdy nebyl kolonizován, ale celý sub-indický kontinent, od Pákistánu po Barmu, spadal více než tři sta let pod britskou nadvládu. A to včetně Indie, která je tradičně pro Nepálce vzorem. Zavedeny byly kvůli stírání třídních rozdílů mezi dětmi, aby se nepoznalo, kdo je z bohaté či chudé rodiny. Bohužel v chudých zemích jako je Nepál, se tato základní myšlenka nenaplnila, právě naopak. Nejchudší rodiny na uniformy pro své rodiny prostě nemají a děti do škol tak často nepošlou. Třídní rozdíly jsou tím ještě viditelnější.“ Viz. Příloha č. 4.

Pro některé děti, jejichž rodiče uniformu za drahé peníze seženou, je však uniforma jediným oblečením. Proto můžeme v zemědělských oblastech často vidět děti ve školních uniformách na polích, kde pomáhají svým rodičům. Za takových podmínek by nestačily ani dvě uniformy pro jeden školní rok, zničí se. Nejruznější organizace pořádají sbírky a připravují programy na pomoc chudým v Nepálu, z jejichž výtěžku plynou finanční prostředky na pomoc nepálským dětem. Druhotným pozitivem je i to, že dané aktivity přinášejí práci i místním lidem, kteří z darovaných látek uniformy šijí na míru konkrétním dětem.

Odlišná je situace v České republice, kde jsou školní uniformy zatím stále jen předmětem diskusí, i když na některých soukromých školách byly již zavedeny. Přes přibývající zkušenosti panuje ve společnosti – i díky malé informovanosti – ambivalentní pohled. Lidé se někdy domnívají, že uniformy jsou nařízeny nějakým

---

⁵www.lalijoga.cz Hanka Luhanová-*Proč musí nosit nepálské děti školní uniformy*[on-line] [editace .9.2011], [citace 25. 2.2012], <http://blog.lalijoga.cz/text-proc-musi-nosit-nepalske-deti-skolni-uniformy/-/>

vnitřním předpisem školy a tím je velmi omezeno svobodné rozhodování každého žáka. Opak je pravdou, protože ve většině zemí, kde se školní uniformy nosí, je ponecháno zákonem studentům svobodné rozhodnutí, zdali budou v doporučeném oblečení chodit. Až na zanedbatelné výjimky (zdravotní či náboženské důvody) školní uniformy žáci nosí.

1.5. Školní uniformy ve školách v ČR

V současnosti existuje v České republice jen několik škol, které se profilují mimo jiné i tím, že jejich studenti, případně i učitelé nosí školní uniformy. Jedná se zatím jen o soukromé školy (víceletá gymnázia).

1.5.1 OPEN GATE – gymnázium a základní škola, s.r.o.⁶

Jednou ze škol, ve kterých jsou zavedeny školní uniformy, je Open Gate v Babicích u Prahy. Děti mají školní uniformu slavnostní, dále uniformu na běžnou výuku a k tomu i sportovní oblečení. Ve škole se střetávají děti z velmi chudých rodin, z dětských domovů a pěstounské péče s dětmi z velmi bohatých rodin. Uniformy mají zvýrazňovat příslušnost studenta ke škole a současně eliminovat sociální rozdíly. Ukazuje se, že studenti v mnoha případech ani netuší, z jakých sociálních poměrů jejich kamarádi pocházejí.

Školní uniformy jsou nedílnou součástí života v Open Gate a jejich nošení má mnoho pozitivních vlivů na žáky. Jednak neřeší, co kdo nosí, kdo má jaké značkové či neznačkové oblečení, neruší je to při vyučování, jednak se tím projevuje přináležitost ke škole, hrdost na svou školu. Zajímavé je, že uniforma také utváří chování žáků. „Tím, jaké oblečení nosím, se formuje také mé chování.“ Pozitivní efekt zmiňují také rodiče žáků. Děti nemusí každé ráno řešit dilema, co si obléknout...

Chlapci mají na sobě většinou bílou košili, kravatu a tmavomodré sako, někteří dali přednost méně formálním bílým tričkům s límečkem a zelené mikině. I když si dívky mohou klidně obléct modré kalhoty a vestičku, v prvních týdnech školního roku častěji nosí zelenomodré skládané sukně a červený pulovr. Součástí školní uniformy,

---

⁶www.opengate.cz Peter Nitsche-*O škole* [on-line], [citace 22.2 2012], <http://www.opengate.cz/cs/o-skole/index.shtml>

navržené v barvách loga gymnázia, jsou i kabáty či čepice, šály a rukavice. Každý kus oblečení je očíslován, aby se studentovi neztratil třeba v prádelně nebo aby si ho s někým omylem nevyměnil. Pod oblečením značky Open Gate je podepsaná výtvarnice Zdena Šafka-Řeháková, mimo jiné autorka uniforem pro české sportovce.

"Uniforma není jen nějaké tradiční oblečení, ale výraz určitého spojení se školou. Uniforma Open Gate je i vyjádřením prestiže, je to značka kvality toho, kdo ji nosí. K výjimečné škole uniforma jednoduše patří," míní Zdena Řeháková. Práci na studentských oblecích věnovala zhruba rok: rešerše, zkoumání cizích školních uniforem (návrhářku inspirovalo zejména dublinské studentské oblečení), vlastní návrhy, výběr materiálů, hledání konfekční dílny či úprava velikostí. K tomu patřilo i shánění českých výrobců látek. Viz. Příloha č. 5.

1.5.2 GYMNÁZIUM JANA ÁMOSE KOMENSKÉHO s.r.o.⁷

Studenti i učitelé dubského soukromého gymnázia mají od roku 2008 možnost obléknout se při zvláštních příležitostech do školních uniforem. Slušivý tmavomodrý stejnokroj s povinnými vestičkami budou nyní nosit studenti a všichni učitelé. Po prvním vyzkoušení se studenti shodli, že se v uniformách cítí dobře.

Mnohem větší nadšení vyvolaly uniformy u studentů nižšího gymnázia a je zajímavé, že mezi mladšími studenty se našlo více zájemců a zájemkyň také o nepovinné kalhoty či sukně. Děvčatům se velmi zalíbily skládané sukně. Mladíci, kteří jinak mívají rozkrok kalhot až téměř u kolen, se s novými kalhotami změnili v elegány.

Nápad jednotných uniforem se zrodil v hlavě studentů, kteří tento trend viděli v zahraničí. Postupně se tak ujasňovalo, jakou podobu by uniformy měly mít. Nutné také bylo odhlasovat v referendu, zda je vůbec studenti chtějí. Nejprve to vypadalo, že uniformy ušije Střední škola textilní v Teplicích, která také představila první uniformu. Nakonec však z časových i finančních důvodů domluvila ředitelka školy Jaroslava Turková zhotovení zhruba stovky uniforem v ústeckých chráněných dílnách Idea.

---

⁷ <http://www.gymdubi.cz/>, Jan Ulrich 2011, [citace 22.2.2012]
http://teplicky.denik.cz/zpravy_region/uniformy-sikane-nezabrani-dubi-chysta-letni-kolekc.html

Povinná vesta stojí 300 korun, ale část je hrazena z projektu z Evropského sociálního fondu, takže studenti zaplatí zhruba 200 korun. Kalhoty přijdou na 450 korun, běžná sukně na 320, skládaná stojí 400 a oranžová kravata 55 korun. Uniformy budou studenti nosit při zvláštních příležitostech nebo při projektových dnech. První takovou příležitostí bylo vysvědčení. Jaroslava Turková by také ráda vyslala uniformované studenty do Parlamentu a Senátu. To se však teprve musí domluvit. Viz. Příloha č. 6.

1.5.3 DINO HIGH SCHOOL – soukromé osmileté gymnázium v Praze 10⁸

Soukromé osmileté gymnázium DINO HIGH SCHOOL bylo otevřeno v roce 2008. Součástí objektu je i mateřská a základní škola. Gymnázium, škola i mateřská škola jsou zaměřeny především na výuku cizích jazyků. Cílem gymnázia je, aby budoucí maturanti byli jazykově perfektně vybaveni pro studium na českých a zahraničních univerzitách, a aby bez problémů obstáli v konkurenci ostatních absolventů škol. Škola klade důraz jak na vzdělání, tak i na chování žáků. Mezi specifika školy patří kromě školních uniforem také ranní svoz dětí školními autobusy, spolupráce se školami v zahraničí a velmi moderní prostředí nové školy s nejmodernějším vybavením učeben.

Školní uniformy v DINO SCHOOLS

- školní uniforma je povinná i pro vyučující;
- školní uniformy jsou u nás zavedeny již od první třídy, proto s postupem let berou naši žáci své školní uniformy jako nedílnou součást vzdělávání;
- školní uniformy pro DINO SCHOOLS dovážíme z Anglie. Díky dlouholeté anglické tradici se školním odíváním máme zaručenu jak kvalitu materiálů, z kterých jsou uniformy ušity, tak i slušivé a módní střihy, sledující poslední světové trendy;

---

⁸ <http://www.dinoskola.cz/> [citace 22.2.2012] <http://www.dinoskola.cz/cz/dino-gymnazium/zakladni-informace/#skolni-uniformy>

- naše školní uniforma se skládá z několika dílů – společenský oblek, uniforma pro každodenní nošení, volnočasové doplňky. Pro dívky jsou vybrány jiné barevné kombinace než pro chlapce;
- Základní škola DINO ELEMENTARY SCHOOL má varianty školní uniformy, úměrné věku svých žáků;

DINO HIGH SCHOOL vytvořilo kolekce školních uniforem vhodných pro věk a povahu svých studentů.

Proč školní uniformy v DINO SCHOOLS ?

- Vytváří jistý pocit zodpovědnosti, každý student je reprezentantem své školy;
- Posiluje povědomí soudržnosti, pocit hrdosti;
- Smazává sociální rozdíly mezi jednotlivými studenty;
- Každé dítě začíná díky uniformě na stejné pozici, má tedy i více šancí se prosadit při běžném školním životě, získat potřebné osobní sebevědomí;
- Učí studenty estetiky a chápat symboliku odívání;
- Odstraňuje komplikace při každodenním výběru oblečení, zejména u dívek;
- Zvyšuje prestiž školy i celého školství v očích veřejnosti.

Viz Příloha č. 7

1.6 Význam školní uniformy

Zavedení jednotných školních uniforem v našich školách by mohlo přispět k řešení šikany. Přestanou se děti vzájemně napadat a urážet kvůli ekonomickým poměrům v rodinách, když budou školní uniformy? Nepoznají děti i na uniformě, jestli mají rodiče dost peněz, aby pravidelně kupovali novou? Faktem je, že sociální rozdíly mezi dětmi jsou jedním z hlavních důvodů šikany ve školách. Děti z chudých rodin se kvůli levnému a neznačkovému oblečení stávají terčem posměchu, zatímco mládež v drahém oblečení je „in“. U dětí se může objevit dokonce odpor chodit do školy. Jednotné oblečení by mohlo znamenat, že každé dítě začíná ve škole na stejné pozici, má stejnou šanci se prosadit a získat velmi důležité sebevědomí. Školní uniforma by

také mohla u studentů zvýšit pocit zodpovědnosti a příslušnosti k jejich škole. A odpadly by každodenní starosti s tím, co si ráno obléknout.

Psycholog Jan Cimický považuje jednotné oblečení za možné řešení šikany ve školách. Dokonce i malé děti dokážou být opravdu kruté a šikana nejen kvůli oblečení bývá dost tvrdá. Školní uniformy by v této oblasti ulehčily situaci. Na druhou stranu Cimický připouští, že naše společnost na školní uniformy není dostatečně připravena. Další ze známých dětských psychologů Václav Mertin nevidí velký přínos v zavedení školních uniforem, argumentuje tím, že i když budou všechny děti stejně oblečené, bude mít jedno lepší aktovku, pero, penál nebo chutnější svačinu než druhé.

Zastavme se na chvíli u opatření, které je v současné době využíváno na některých školách v USA (svého času je doporučoval zavést na státních školách prezident Clinton), Anglii či Japonsku. Střední generace si jistě vzpomene na stejnokroj, který nosily děti ve školách v někdejším Sovětském svazu. Motivů k zavádění školních uniforem je celá řada. Nejvýrazněji však vystupují do popředí dva. Důvod sociální a kázeňský.⁹

Sociální hledisko vnímá sociální rozdíly mezi žáky, které se mj. projevují v kvalitě oblékání. Aby se řada chudších žáků necítila handicapovaná a žáci bohatších rodičů se naopak nevyvyšovali, přistoupili na některých školách k zavedení jednotného oblečení, tzv. školních uniforem. V uniformě jsou si všichni rovni. Ti, kteří favorizují školní uniformy, v nich vidí cestu, jak zastříti ekonomické rozdíly mezi studenty.

Z hlediska kázně jsou uniformy výhodné v tom, že nerozptylují pozornost žáků (jako je tomu v případě, když žáci nosí různé extravagantní oblečení), učitelé mají o žácích dokonalý přehled. Vědí, kdo je žákem dané školy, kdo chodí do jaké třídy – na uniformách jsou umístěny různé nášivky, které umožňují identifikovat žáky co do ročníku, funkce v samosprávě aj.), buduje se tím hrdost na příslušnost ke škole, žáci se chovají slušně na veřejnosti, neboť by nevhodným chováním poškodili pověst školy (navíc jsou snadno identifikovatelní.) Nošení jednotného oblečení může zabránit vzniku

---

⁹ BENDL, S. *Jak předcházet nekázní aneb kázeňské prostředky*, 2004.

tzv. haló-efektu, jehož příčinou je často nevhodné a provokující oblečení (učitel si zaškatulkuje žáka podle oblečení, aniž by ho dobře poznal). Stoupenci nošení školních uniforem v nich spatřují cestu, jak se vyhnout problémům způsobeným tím, že studenti nosí oděv studentského gangu. Rovněž v nich vidí možnost, jak prosazovat či zvyšovat vážnost a akademičnost školního prostředí, což se může zpětně pozitivně promítnout do školní kázně.

Mezi doplňkový důvod zavádění školních uniforem je řazena estetická stránka. Uniformy jsou z kvalitního materiálu, jsou hezké, pěkně střižené a vkusné. Odbourávají různé výstřednosti v oblékání. Nadto (a to berme v uvozovkách) hlavně dívkám, usnadní předepsaný oděv nekonečné rozhodování o tom, co si dnes vezmou na sebe do školy.

Uvedla jsem argumenty zastánců školních uniforem a současně jsem uvažovala o různých možných motivech jejich zavedení do praxe. Podívejme se nyní na argumenty protistrany, tedy lidí, kteří se stavějí proti školním uniformám. Vyjdeme přitom z článku Dennise L. Evanse, který byl uveřejněn v časopise Phi Delta Kappan (1996) pod názvem School Uniforms. Kromě otázky, zda nařízení nosit školní uniformy nezasahuje do studentských práv a svobod, je zde názor, podle kterého v případě studentských gangů bude nošení školních uniforem přinejlepším pouze kosmetickou záležitostí a nijak nezmění mentalitu gangu, resp. nebude redukovat potencionální antisociální chování spojené s gangem, ať už na území školy, nebo mimo něj. Domyšleno do důsledků, příkaz nošení uniforem by dokonce mohl usnadnit studentům stát se členy gangu a školy by už nemohly pohotově rozeznat symboly příslušnosti ke gangu. Argument hovořící o stírání ekonomických rozdílů mezi studenty je rovněž sporný, neboť většina dětí a adolescentů, na rozdíl od dospělých, se ve skutečnosti nestará o takové rozdíly. A ti, kteří tak přece jenom činí, nezmění svoje postoje nošením uniforem.

Autor zdůrazňuje, že ekonomické rozdíly jsou součástí struktury společnosti, která nebude změněna tím, že ji zakryjeme uniformou. Evans se rovněž snaží vyvrátit argument, podle kterého školní uniformy dodávají větší akademickou vážnost školnímu prostředí, a tak zlepšují školní výsledky. Tvrdí, že pro takový názor neexistuje jediný

důkaz a připojuje svou zkušenost, kterou učinil během svého jednadvacetiletého působení ve funkci ředitele high school. Píše, že někteří ze studentů, jejichž oděv a účes vypadaly cizokrajně, patřili k nejlepším a stali se z nich vědci a vedoucí školští pracovníci. Mladí lidé nejsou „uniformní“ a my bychom je neměli kategorizovat na lidi nakloněné nebo nenakloněné akademické dráze pouze tím, že si všímáme jejich oděvu.

Závěrem se pokusme shrnout některá pro a proti vyplývající z diskuse k problematice školních uniforem:¹⁰

PRO:

- uniformy jsou reprezentativní s elegantní, vyjadřují příslušnost ke škole;
- děti nepoznají, kdo žije v jakých ekonomických poměrech;
- zmizí šikana kvůli kulturním odlišnostem (ve Francii již platí a v Nizozemsku bude platit od r. 2013 zákaz nošení takových součástí oblečení, které jsou typické především pro vyznavače islámu, tzn. např. nikábu – šátku zahalujícího část obličeje a vlasy ženy nebo abáje či burky – oděvu zahalujícího celou postavu, příp. i tvář ženy);
- rodiče utratí méně peněz za jiné (módní) oblečení;
- uniforma je vhodná pro běžné nošení ve škole i při formálních příležitostech.

PROTI:¹¹

- žáci nemohou v uniformě vyjádřit plně svoji osobnost;
- dlouhé kalhoty, sako a košile jsou nevhodné při teplém počasí;
- děti si najdou jiné způsoby, jak vyjádřit svůj sociální status – např. podle aktovky nebo podle mobilu či jiné elektroniky;
- uniformy jsou drahé, rodiče na ně nebudou mít peníze;

---

¹⁰ www.frantisekbloguje.cz [citace 22.2.2012] <http://frantisek.bloguje.cz/779277-zavedme-skolni-uniformy.php>

¹¹ www.debatujeme.cz, [editace 24.11.2009] http://www.debatujeme.cz/index.php?title=Na_st%C5%99edn%C3%ADch_%C5%A1kol%C3%A1ch_by_se_m%C4%9Bly_zav%C3%A9st_%C5%A1koln%C3%AD_uniformy. [citace 22.2.2012]

- v České republice chybí tradice v nošení uniforem.

1.7 Školní uniforma a období dospívání

Proces dospívání začíná u dívek kolem 10. roku a asi o dva roky později u chlapců. Celé období začíná pubertou, která přináší zřetelné známky sexuální maturace a nástup dospělých vzorců sociosexuálního a ekonomického chování. Fázi adolescence obvykle členíme do třech kratších vývojových období, a to: ranou adolescenci (10 – 14 let), střední adolescenci (15 – 17 let) a pozdní adolescenci (18 – 20 let)¹². Podle Horta a kol. je období dospívání rozděleno na dvě následující fáze: pubescence (přibližně 11 – 15 let) a adolescence (přibližně ukončované mezi 20. – 22. rokem)¹³. Zmiňme ještě periodizaci jedné z našich nejvýznamnějších autorek v oblasti vývojové psychologie, Marie Vágnerové, podle které je období dospívání rozděleno do dvou fází, rané adolescence (11. – 15. rok) a pozdní adolescence, trvající přibližně od 15 do 20 let¹⁴. Respondenti, kteří byli účastníky našeho výzkumu, patřili věkově podle Kocourkové do období střední adolescence (15 – 17 let) a podle Vágnerové do fáze pozdní adolescence.

Somatický vývoj jedince je již, zejména u dívek, většinou dokončen, adolescent získává svoji fyzickou podobu a je schopen sexuální reprodukce. Charakteristická je vysoká výkonnost např. v jednotlivých sportovních odvětvích. Především se ale mění osobnost dospívajícího i jeho sociální pozice. Mladý člověk získává nové role spojené s vyšší sociální prestiží. Na jedné straně jsou vrstevníci ještě důležitější, než byli dříve, na druhé straně se stabilizují a zklidňují vztahy s rodiči. Dospívající odmítá automaticky přejímat dosavadní hodnoty a způsoby chování a experimentuje s jinými alternativami, vyjadřuje potřebu nových postojů a způsobů chování. Rodiče pro něj představují model určitého způsobu života v dospělosti, který by je měl čekat v budoucnosti, resp. je

---

¹² KOCOURKOVÁ, J. *Poruchy příjmu potravy*. In ŘÍČAN, P. – KŘEJČÍŘOVÁ, D. a kol. *Dětská klinická psychologie*. 1997. s. 183 – 187.

¹³ HORT, V. – HRDLIČKA, M. – KOCOURKOVÁ, J. – MALÁ, E. a kol. *Dětská a adolescentní psychiatrie*. 2008.

¹⁴ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I. Dětství a dospívání*. 2005.

jednou z možností. Poměrně častá je kritika chování a celkového stylu života rodičů, které porovnává s ideálem a hledá přijatelnou variantu. Touha činit vlastní rozhodnutí, co budu jíst, co si koupím, kde budu spát, co si obléknu je projevem nezávislosti na rodičovské autoritě.

V emočním vývoji preferují mladí lidé intenzivní prožitky – hlučnou hudbu, rychlou jízdu, adrenalinové sporty a svoje potřeby chtějí uspokojovat neodkladně, chtějí všechno hned a nečekat. Citová závislost na rodičích je vyměňována za potřebu partnerství a citové sounáležitosti¹⁵.

Důležitým mezníkem je ukončení povinné školní docházky a volba povolání, která nebývá vždy úplně dobrovolná, střetávají se zde zájmy adolescenta a jeho rodičů, což nasvědčuje ještě o poměrně malé zralosti a zkreslených představách o tom, co bych chtěl/a v budoucnu dělat.

V myšlení adolescenta se projevuje typický radikalismus a nekompromisnost, vznikají tendence ke zjednodušování. Řešení situace je mu hned jasné, svůj názor prosazuje vehementně, zvláště ve střetu s dospělými. Schopnost používat nové způsoby řešení, současně více riskovat, vrhat se do situací, které jsou nové a neotřelé, jsou typické projevy dospívajícího tohoto věku.

V období dospívání dochází k zásadní změně sebepojetí. Tato fáze byla E. Eriksonem nazvána jako období hledání a vytváření vlastní identity (tzn. nové identity, protože její dosavadní infantilní variantu pubescent odmítá). Eriksonova charakteristika dospívání „*Jsem to, čemu věřím*“ odráží tendenci hledat nezpochybnitelné hodnoty a ideály a ztotožnit se s nimi. Pubescent se mění tělesně, v rámci dospívání získává nový zevnějšek, který jej nutí změnit i svou představu o vlastním tělovém schématu. Svůj nový vzhled buď přijímá, nebo nepřijímá, obvykle je kritický, snaží se jej aktivně přizpůsobit vlastní představě, svému ideálu krásy. V této době začne mít mnohem větší

---

¹⁵ LANGMEIER, J. – KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. 2006.

význam i oblečení, tj. úprava zevnějšku. Vnější stylizace vyjadřuje sociální identitu, danou příslušností k vrstevnické skupině a zdůrazňuje její odlišnost od dětského vzhledu.

Dospívání je charakteristické potřebou emancipace od rodiny a osamostatněním. Z toho vyplývá, že v sebepojetí se mění význam identifikace s rodinou, která zůstává jen na symbolické úrovni, v latentní formě. Nahrazuje ji identifikace s vrstevnickou skupinou, tzv. sociální identita. Velkou roli hrají ideály a modelové bytosti. Jde o vývojově přechodnou akceptaci vzorů, které jsou potřebné k vyjasnění představy o své budoucí identitě. Umožňují překonat počáteční nejistotu danou opuštěním dětského sebepojetí. Postupně, až splní svou vývojovou úlohu, se jejich význam zase zredukuje¹⁶.

V období adolescence (cca 16 – 20 let) je tělesný vzhled předmětem pozornosti snad ještě více než v pubescenci a je současně předmětem porovnávání s ostatními vrstevníky, ale i s estetickými modely. Pokračuje proces budování individuální identity, adolescent se snaží sám sebe poznat, hodnotí své vlastnosti, často je zaměřený introvertně. Sebepoznání je nutným předpokladem pro sebeformování, autoregulaci, ke které v této životní periodě dochází. Adolescent se svým vzhledem často a v hojně míře zabývá, někdy se mluví až o narcistním zaměření. Kult těla je navíc podporován obecně platnými sociokulturním standardem vysoké hodnoty mládí a fyzické krásy. Dospívající se potřebuje líbit jiným i sobě, aby se ubezpečil o své hodnotě. Dovede systematicky pracovat na získání žádoucích fyzických kvalit, drží diety, posiluje, cvičí apod. Zevnějšek je prostředkem k dosažení sociální akceptace a prestiže.

Úprava zevnějšku a oblečení se stává prostředkem k vyjádření identity, dospívající sděluje tímto způsobem svému okolí, kým chce být. Jeho postoj se může projevit preferencí stále stejného oblečení, které svým důrazem na stabilitu a neměnnost úpravy zevnějšku pomáhá překonat nejistotu těch změn, jež ovlivnit nejdou, např. změnu proporcí postavy. Jistá stylizace vyjadřuje příslušnost k určité skupině nebo vzoru, např. fanoušků sportovních klubů, subkultuře nebo zpěvákovi či herečce, kterou zrovna

---

¹⁶ VÁGNEROVÁ, M. *Úvod do psychologie*. 2001.

obdivuje. Někteří adolescenti preferují oblečení, které zdůrazňuje jejich tělesné formy a sexuální identitu, mužskou či ženskou. Jiní nosí plandavé a beztvaré věci, které jakékoliv formy popírají. Oblečení může také demonstrovat opovržení normami a životním stylem konzumní společnosti, vyjadřovat moralizující postoj, který odmítá uhlazenost. Vlastní identitu pomáhá definovat snaha o jednoznačné a nepochybné odlišení od dospělých. Mladí lidé dávají přednost úpravě a zevnějšku a oblečení, které by si dospělý nevzal: buď proto, že by v něm vypadal směšně nebo by je ani nechtěl.

Tělesná atraktivita má i svou sociální hodnotu, protože atraktivní dospívající získává i lepší sociální status, bývá snáze přijímán dospělými i vrstevnickou skupinou¹⁷.

2. Praktická část

2.1 Vymežit cíl výzkumu

Cíl výzkumu má pomoci získat pohled studentů na danou problematiku, zda má smysl uniformy na školách zavádět, zda zavádět uniformy plošně nebo pouze na vybraných elitních školách.

Je třeba znát názor studentů, kteří dané školy navštěvují. Studentům byly položeny otázky, které se týkaly problematiky školních uniforem.

2.2 Formulovat problém

Společnost, ve které žijeme, prošla před nedávným časem velkou změnou, která se samozřejmě musí zobrazit i ve výchově mládeže. S tím souvisí nové uspořádání výukového systému, zavedení soukromých vzdělávacích zařízení a z toho vyplývá rozdílnost úrovně vzdělání. Dalším nutným jevem, který dnešní doba přináší, je proti minulosti odlišný vztah k vychovávané mládeži. Jaké chceme mít děti?

---

¹⁷ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I. Dětství a dospívání*. 2005.

Současná společnost vyzdvihuje individualitu, podporu osobnosti, umění akceptovat značnou rozmanitost hodnot, přístupů, pohledů na stejnou věc. I ve školství ustupuje desítky let prosazovaná „stádnost“ do pozadí a hledají se způsoby, jak výuku diferencovat a přizpůsobovat možnostem každého jednotlivého žáka. Nošení uniforem je poněkud v rozporu se snahou podporovat individualitu a rozvíjet jedinečné schopnosti každého dítěte.

V řadě zemí je používání školních uniforem již zcela běžnou záležitostí a stalo se v určitém smyslu tradicí. Takové tradice jsou obecně bez problémů přijímány, protože je společnost na tuto problematiku již adaptována. Každé společenství, které se snaží prosadit nějakou novinku, musí počítat s počátečními negativními reakcemi.

2.2.1 Rozhovor se studenty, kteří nosí školní uniformu

Liborem M., studentem OPEN GATE – gymnázium a základní škola, s.r.o.¹⁸

Otázka: „Jak dlouho nosíš uniformu?“

Odpověď: „5. rokem“

Otázka: „Nosíš ji rád?“

Odpověď: „ano“

Otázka: „Nestydíš se za ni někde na veřejnosti?“

Odpověď: „Ne“

Otázka: „Co Ti uniforma přináší?“

Odpověď: „V uniformě cestuji domů a nutí mě chovat se slušně. Občas se mi stává, že se za mnou lidé otáčejí a šeptají si, co to mám na sobě. Zřejmě neznají moji školu, kterou uniformou reprezentuji. Lidé se ke mně chovají uctivěji, lépe....“

Otázka: „Nevadí Ti, že si nemůžeš vzít na sebe libovolné oblečení?“

Odpověď: „Nevadí, když mám chuť si vzít jiné oblečení, počkám do ukončení vyučování a odpoledne se klidně převléknu.“

---

¹⁸ <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10091190217-tykadlo/21055211408-uniformy-ve-skole/>

Klára T. studentka OPEN GATE – gymnázium a základní škola, s.r.o.¹⁹

Otázka: „Jaký je názor na Tvoji školní uniformu?“

„Pro mě je výhodné, že ráno nemusím přemýšlet, co si obléknout, stačí si vybrat, zda kalhoty, nebo sukni, a případně jakou, jestli halenku, nebo polokošili, svetr, nebo mikinu. Stále mám možnost obléknout se podle své nálady, i když je pravda, že odvážné kreace jsou tabu. Na druhou stranu myslím, že je to dobře, protože ve škole se potom studenti soustředí výhradně na učivo. Navíc svým střihem uniformy působí docela formálně, což se ve vzdělávání hodí. Podle svého se můžeme obléknout po vyučování, takže mi toto "módně neoriginální" dopoledne ani nevadí.“

2.3 Hypotézy výzkumu

1. Myšlenka znovuzavedení uniforem do školních zařízení je již zastaralá a neujme se.
2. Zavedení uniforem do školních zařízení výrazně zvedne úroveň školních zařízení.
3. Zavedení školních uniforem se setkala s úspěchem jen u soukromých školních zařízení.

2.4 Charakteristika a popis vzorku

Výzkum v bakalářské práci se týkal názoru studentů na nošení školních uniforem. Výzkum jsem prováděla mezi studenty na dvou školách. Jednalo se o studenty z gymnázia Mensa v Praze 6 a o studující na gymnáziu ve Světlé nad Sázavou. Respondentům jsem rozdala předem připravené dotazníky. Otázky v dotazníku pro obě uvedené školy byly totožné. Důležité pro Vyváženost odpovědí bylo, aby chlapci a dívky byli v rovnováze, tj. 15 dívek a 15 chlapců. Na výsledném hodnocení se tedy podílelo celkem 60 studentů a studentek. Věkový rozsah žáků byl mezi patnácti a

---

¹⁹ www.idnes.cz [citace 22.2.2012]

http://zpravy.idnes.cz/studium.aspx?r=studium&c=A080319_122725_studium_bar

sedmnácti léty, což odpovídá věkovému průměru středních škol. Návratnost byla díky domluvené spolupráci a ochotě zúčastněných stoprocentní.

V předcházejících kapitolách jsme hovořili více o kladech než záporech školních uniforem. Domníváme se, že čím budou žáci mladší, tím lépe budou přijímat jednotné oblečení a ztotožňovat se s ním. Jaký ale bude postoj k nošení uniforem u žáků starších, pubescentů a adolescentů, je otázka, která se stala současně i výzkumnou otázkou a cílem předkládané bakalářské práce.

Vytváření identity, jejíž součástí je vlastní tělo a celkový tělesný vzhled, pokračuje i v období adolescence. Dospívající se srovnává s ostatními vrstevníky, s aktuálně přijímaným stavem a s aktuálním standardem atraktivity. Jestliže je jedinec v této oblasti znevýhodněn např. estetickým nebo funkčním handicapem, bude jeho identita ohrožena zvýšenou nejistotou a rizikem negativního sebehodnocení. Zevnějšek je prostředkem k dosažení sociální akceptace a prestiže. Idealizované vzory se stávají modelem pro přesné napodobení. Typickými otázkami tohoto období jsou: „Kdo jsem?“, „Co umím?“, „Kam směřuji?“, „Jak mě druzí hodnotí?“, „Jak vypadám?“

V sociálním vývoji se objevuje snaha po nezávislosti. Mladí lidé se chtějí sami rozhodnout, uplatnit svůj vlastní názor, touží odlišovat se, ale současně i splynout s ostatními, „být jako oni“. Odlišnosti se projevují právě i v oblečení a vnější úpravě, také v lehké nedbalosti a neupravenosti. Je to období plné rozporů – na jedné straně se chce jedinec projevit svým „typickým a jedinečným stylem“ oblékání, na druhé chce být součástí skupiny, ve které převažuje uniformita nejen v oblékání, ale i v chování, výrazech, přejímání skupinových hodnot a ideálů.

2.4.1 Gymnázium Mensa²⁰

Ráda bych vám představila další školské zařízení, které se v ČR vyskytuje. Je to Mensa gymnázium, jehož zřizovatelem je MENSA ČR. Čím je zvláštní, či mimořádné?

---

²⁰ www.mensa.cz CMS 2010 [citace 22.2.2012] <http://www.mensa.cz/nadane-deti/gymnazium>

Jde doslova o tvůrčí prostor pro mimořádně nadané studenty, kteří chtějí tento dar rozvíjet a uplatnit ve prospěch lidstva. Takto je to určeno ve stanovách již od doby založení v r. 1946 v Oxfordu a jde o mezinárodní společenskou organizaci. MENSA podporuje výzkum vlastností, znaků i využití inteligence jako takové. Funkcí Mensy je především vytváření stimulačního intelektuálního a společenského prostředí pro své členy, umožňování jejich dobrovolné seberealizace a podpora vzájemných kontaktů.

Je to jediné gymnázium v ČR, které se věnuje výhradně mimořádně nadaným studentům, kde nacházejí optimální podmínky pro svůj rozvoj – rodinné prostředí, přátelské učitele zapálené pro svůj obor, kolektiv podobných vrstevníků, prostor pro tvořivost a uspokojování svých individuálních specifických potřeb. Cílem školy není jen rozvoj vědomostí, ale celé osobnosti studenta. Není zde prostor pro pěstování „elit“, ale snahou je umožnit „(intelektově) mimořádně nadaným“ plně rozvinout své schopnosti ve všech oborech. Jde o jedince, kteří nejsou lepší či horší než ostatní, pouze jim něco jde lépe než ostatním a byla by škoda, kdyby své přednosti nemohli rozvíjet.

Specifické potřeby mimořádně nadaných vyplývají především z jejich asynchronního vývoje, kdy mentální věk výrazně předbíhá věk fyzický. Důsledkem bývá určitá psychická křehkost. Z toho plynou náročné požadavky na výuku – obsah musí vyhovovat intelektovým nárokům, forma musí odpovídat věku. Výuka musí být důsledně individualizovaná – má-li student větší znalosti z určitého předmětu, má mít možnost pokračovat v jejich prohlubování a nebyť omezován pomalejšími spolužáky (to by vedlo časem k jeho deprivaci, podobně jako u pohybově nadaného dítěte, kterému by byl znemožněn pohyb). Lépe jim vyhovuje učení v delších blocích – rychlé střídání předmětů v tradiční škole pro ně nebývá optimální. Asynchronní vývoj je často příčinou úzkosti (nadaní vidí problémy, které děti jejich věku nevnímají), a proto jim např. vyhovuje menší kolektiv, bezpečné prostředí. Zjednodušeně řečeno, škola se přizpůsobuje možnostem a potřebám jednotlivce, nikoli jednotlivec škole, jak tomu je u ostatních školských zařízení.

Mensa gymnázium, o. p. s., je neziskovou organizací. Vzniklo v roce 1993 z podnětu rodičů, většinou členů Mensy ČR. Jejich snahou bylo zajistit vzdělání dětem,

kteřé se díky svým mimořádným intelektovým schopnostem vymykají běžnému standardu, bývají nadprůměrně zvědavé, kritické a zajímá je podstata věci; potřebují objevovat, vynalézat, přemýšlet a tvořit, řešit problémy, diskutovat. Potřebují nadstandardní péči, kterou jim obvykle s ohledem na ostatní žáky není možné poskytnout v běžných školách.

Posláním školy je tedy poskytovat úplné všeobecné středoškolské vzdělání gymnaziálního typu intelektově nadprůměrným dětem s přihlédnutím k jejich zvláštnostem a handicapům. Do školy jsou přijímáni žáci nejdříve po absolvování pátého ročníku základní školy na základě výsledků psychologických testů zaměřených na zjištění struktury a úrovně jejich schopností a osobnostních rysů.

Jednou z hlavních zásad gymnázia je respektování individuálních potřeb a předpokladů každého studenta. Již od primy si studenti mohou vybírat ze široké nabídky volitelných předmětů. Některé obory jsou pak vyučovány přímo na katedrách vysokých škol vysokoškolskými profesory nebo vědeckými pracovníky na jejich pracovištích. Výuka řady předmětů probíhá ve smíšených skupinách podle vyspělosti studentů a dbá se na to, aby student vždy pracoval ve skupině, jejíž tempo a úroveň nejlépe odpovídá jeho schopnostem.

Studenti jsou důsledně vedeni k tomu, že jsou spolutvůrci svého studia a v konečném důsledku i svého života. Mají možnost sami nebo prostřednictvím svých zástupců ve školní radě ovlivňovat rozhodnutí týkající se školy.

Co je na této škole specifické?

- nadstandardní péče ve skupinách 5-16 (výjimečně 18) žáků;
- velký prostor v rozvrhu pro volitelné předměty;
- věkově smíšené skupiny podle úrovně a zájmu;

- výuka na vysokých školách a vědeckých pracovištích (MFF UK, PřF UK, společnost Archaia);
- individuální konzultace podle potřeb studentů ve všech předmětech;
- základní učebnice zdarma;
- integrace studentů se smyslovými a tělesnými vadami;
- péče o studenty se specifickými poruchami učení (speciální pomůcky i pochopení pedagogů);
- spolupráce školy s psychologem zaměřeným na problematiku vysoce nadaných dětí, který je k dispozici i studentům a jejich rodičům;
- rodinné prostředí umožňující opravdu individuální přístup;
- vlastní systém hodnocení (např. písemné slovní, ocenění pomocí stipendií).

2.4.2 Gymnázium Světlá nad Sázavou²¹

Další krok mého výzkumu jsem směřovala na mimopražské školní zařízení. Moje volba padla na gymnázium ve Světlé nad Sázavou, kde mi usnadnila práci má kamarádka, která tam pracuje.

Toto gymnázium je součástí 3 středních škol, které mají společný název Akademie. Počátek jejího působení je 1.7.2006 a kromě gymnázia patří do uvedeného vzdělávacího komplexu ve Světlé nad Sázavou Vyšší odborná škola a Střední odborná škola uměleckoprůmyslová. Součástí areálu je Domov mládeže, který je propojen společně se školou, ateliéry, dílnami odborného výcviku, školní knihovnou, školním klubem, jídelnou, tělocvičnou a posilovnou. Děvčata a chlapci jsou ubytováni ve dvou a třílůžkových pokojích, jejichž vybavení je neustále modernizováno. Na každém patře je sociální zařízení, vybavená kuchyňka a klubovna s barevnou televizí.

---

²¹ <http://www.akademie-svetla.cz/> O.Doktor 2008 [citace 22.2.2012]

Čtyřleté gymnázium je škola rodinného typu, kde je kladen důraz nejen na kvalitní přípravu studentů v přírodovědných i humanitních oborech, ale poskytuje jim i širokou nabídku účasti v mimoškolních a mezinárodních aktivitách.

Škola přijímá studenty do osmiletého (po ukončení 5. ročníku ZŠ), šestiletého (po ukončení 7. ročníku ZŠ) a čtyřletého (po ukončení 9. ročníku ZŠ) studia.

Mnozí studenti přicházejí s nevyhraněnými zájmy a jejich profesionální orientace se profiluje až v průběhu studia. Tomu odpovídá i učební plán. Všechny předměty jsou obsazeny kvalifikovanými středoškolskými profesory.

V posledních dvou ročnících gymnázia mají žáci možnost částečně přizpůsobit obsah učiva svému zájmu a svým potřebám, a to formou výběru z řady volitelných předmětů. Na těchto seminářích získávají nadstandardní znalosti a dovednosti ve zvoleném oboru, učí se pracovat s odbornou literaturou, diskutovat, formulovat a obhajovat své myšlenky. Součástí volitelných předmětů bývají často seminární práce nebo jiné samostatné projekty. Všechny volitelné předměty vyučují kvalitní aprobovaní pedagogové gymnázia nebo odborníci - externisté.

Všechny třídy čtyřletého gymnázia jsou nadstandardně vybaveny. Co si pod tím představíme? Třeba notebook do každé lavice, který nastupující studenti dostanou do osobního užívání. Gymnázium nabízí studentům vzdělávací kroužky, zájmové ateliéry a zájmové kroužky, ale i spoustu sportovních kroužků pod vedením odborných instruktorů.

Škola pro studenty pořádá pobytové zájezdy, expediční cesty, lyžařské kurzy, vodácké kurzy, zájezdy na divadelní a muzikálová představení, přírodovědné exkurze a besedy s významnými osobnostmi kultury a politiky.

V Akademii	jsou	4	třídy	čtyřletého	gymnázia.
1.	ročník	-	21	žáků	(z toho 18 dívek)
2.	ročník	-	15	žáků	(z toho 10 dívek)
3.	ročník	-	22	žáků	(z toho 12 dívek)
4.	ročník	-	18	žáků	(z toho 13 dívek)

2.5 Popis použitých výzkumných metod²²

Ke svému výzkumu jsem použila dotazníky, které jsou nejčastěji užívanou metodou. Jedná se o způsob písemného kladení otázek a získávání písemných odpovědí. Oblíbenost této metody je dána její hospodárností, jelikož můžeme za krátký čas získat velké množství informací. Používá se zejména pro hromadné získávání údajů.

Ze zkušenosti víme, že před zahájením vlastního výzkumu je třeba realizovat předvýzkum, který pomůže odhalit základní nedostatky sestaveného dotazníku, např. nevhodně formulované otázky. Ten jsem udělala tím, že jsem před rozdělení dotazníků, nechala první dotazník vyplnit jednoho ze studentů. Abych věděla, že otázky jsou jasné a srozumitelné a že nebudou dělat některým dotázaným žádné problémy.

Otázky jsem se snažila formulovat jasně, stručně a jednoznačně k danému zkoumanému problému. Pro svůj dotazník jsem si vybrala otázky uzavřené. Jedná se o otázky, které nabízejí hotové alternativní odpovědi. Respondent má za úkol označit (zakroužkovat, zaškrtnout) vhodnou odpověď. V případě mých dotazníků si musí vybrat jednu z nabídnutých odpovědí, nemá možnost své vlastní volby.

Moje otázky byly srozumitelné a jasné, byly přiměřené danému věku respondentů. Počet otázek byl adekvátní a z mého hlediska dostačující k danému výzkumu.

---

²² BENDL, S. *Kázeňské problémy ve škole*. 2011.

Vyplňování dotazníku probíhalo anonymně. Pro výzkum bylo důležité, zda-li se jedná o chlapce nebo dívku. Poslední řádka dotazníku obsahovala tuto informaci.

2.6 Popis výzkumu

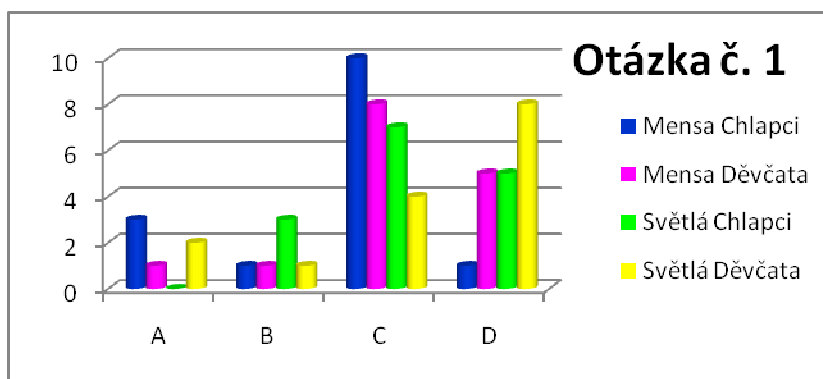
Ke svému výzkumu jsem použila dotazník, který jsem slovně uvedla dotazovaným studentům na začátku výzkumu. Účelnost této metody je dána její efektivitou, jelikož můžeme za krátký čas získat velké množství informací. Používá se zejména pro hromadné získávání údajů.

2.7 Vlastní výzkum

Samotný text dotazníku jsem připravila na jedné stránce A4. Na vypracování jsem odhadla čas 15 minut. Test byl anonymní, vzhledem k odlišnému pohledu na sociální aspekt bylo třeba vyplnit pohlaví.

1. Zavádět školní uniformy by bylo dobré

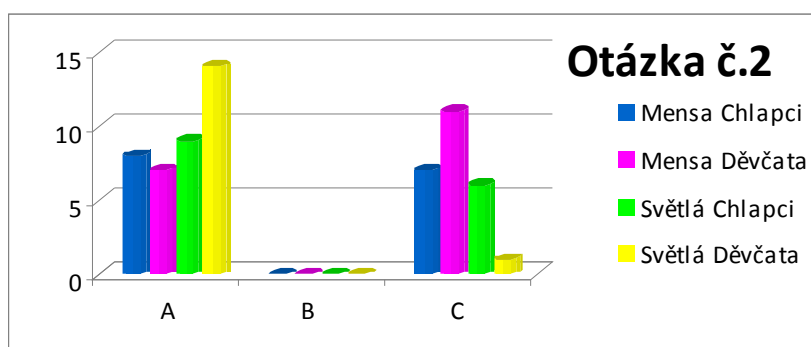
- a) plošně
- b) pouze do středních škol
- c) do vybraných škol
- d) vůbec

Z grafu je patrné, že sympatizanti s uniformami pocházejí z prestižnější školy a děvčata upřednostňují spíše možnost uplatnit módní trendy. Dá se však říci, že většina dotázaných respondentů by byla pro zavedení školních uniforem do vybraných škol.

2. Školní uniformy by měla hradit

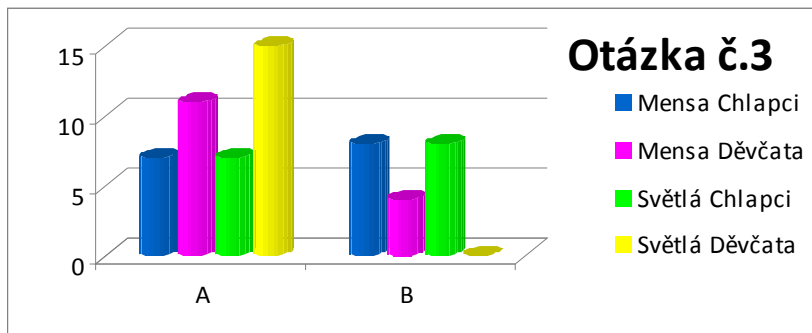
- a) škola
- b) rodiče
- c) společně

Zde je vidět, že sociální aspekt nelze opomíjet, při čemž praktičtější a vyrovnanější názor mají chlapci. Názor, že by tíhu nákladů měla nést škola, převládá u všech.

3. Mohlo by zavedení školních uniforem smazat sociální rozdíly mezi studenty?

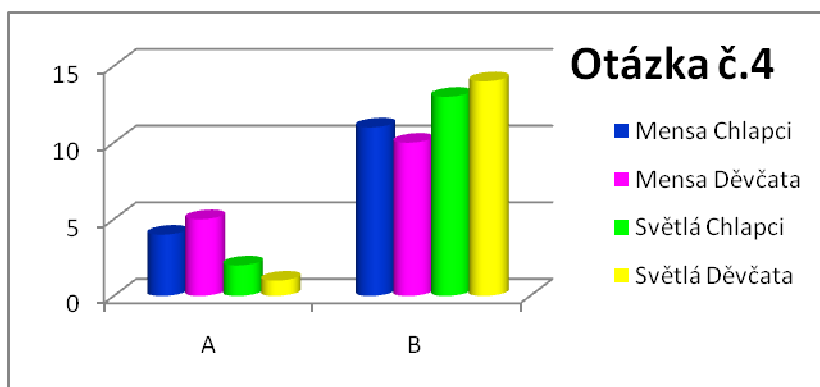
- d) je to pravda
- b) není to pravda

Zajímavé je sledovat, že chlapci z obou škol mají stejný výsledek, rozdělený přibližně na polovinu. U děvčat by stálo provést hlubší analýzu a doplnit průzkum dalšími otázkami. Sociální vnímání hraje u dívek silnou roli, zvláště pak u dívek ze Světlé. Proto je pak zcela nepochopitelný jejich negativní přístup k zavádění školních uniforem. Viz níže.

3. Myslíte si, že by mohlo zavedení školních uniforem

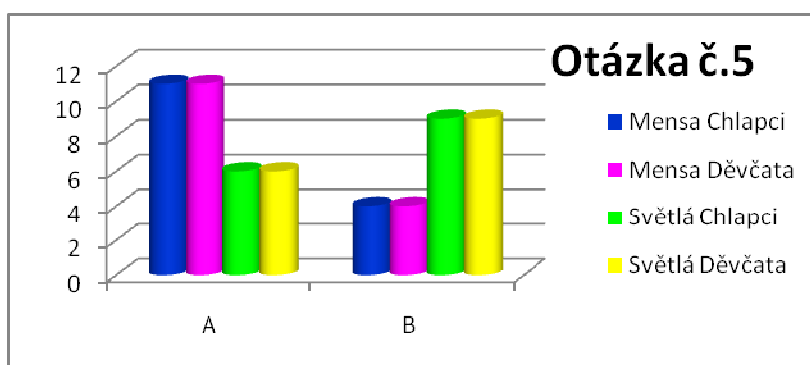
- a) zamezit šikaně
- b) šikanu to neovlivní

I tento graf ukazuje na podobné pohledy na otázky z hlediska sociálního vnímání a dosavadních zkušeností se šikanou. Je patrné, že studentům chybí osobní zkušenost s uniformami. Šikana mezi studenty se vyskytuje ve větší míře na učilištích a ve školních zařízeních, kde studují žáci s horším prospěchem.

4. **Myslíte si, že nošení uniforem může ve školství přinést něco pozitivního?**

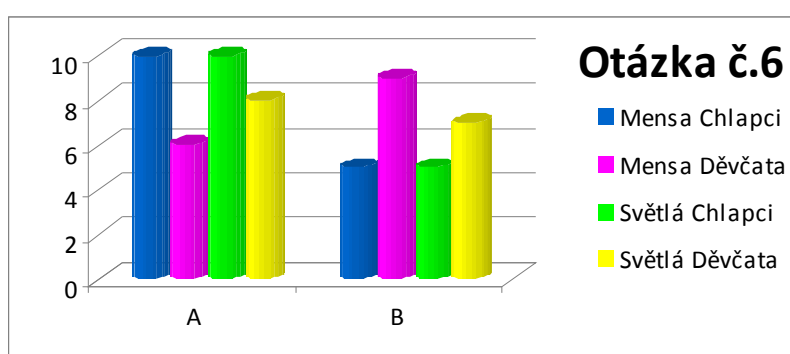
- a) ano
- b) ne

Žáci z prestižnější školy jsou většími optimisty. Názor chlapců a dívek je vzácně vyrovnaný, školy jdou však v názorech proti sobě.

5. **Hlavní smysl nošení školních uniforem je v tom, že by měla posílit pocit sounáležitosti se studijním ústavem a posílit zdravou hrdost nad tím, že patříte ke kvalitní škole?**

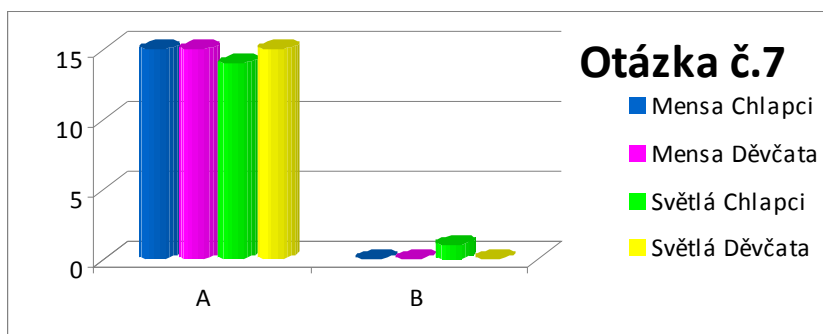
- a) ano
- b) ne

I v tomto případě by stálo za to průzkum doplnit o další otázky. Poměr ano/ne je přibližně vyrovnaný a dívky jsou v opačném názorovém poměru s chlapci. Zdá se, že chlapci berou vážněji příslušnost ke studijnímu prostředí.

6. Máte představu, jak vypadá školní uniforma?

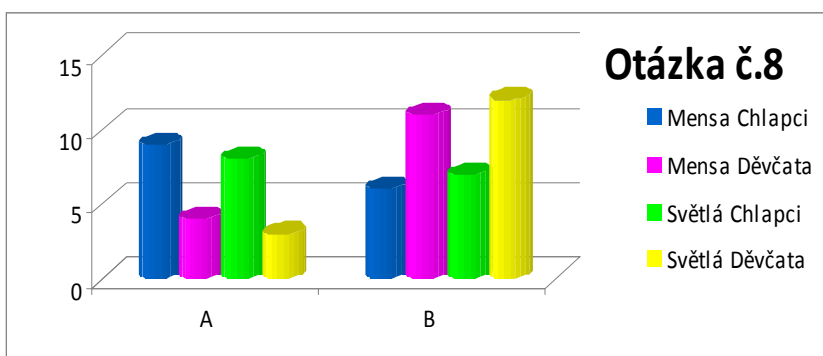
- a) ano
- b) ne

Vzácná shoda. Je vidět, že přes malou zkušenost a pomalé počátky, studenti sledují okolní svět a uvědomují si, že školní uniformy nejsou řídkým jevem. Určitý vliv měl pravděpodobně na studenty oblíbený seriál Harry Potter.

7. Chtěli byste na Vaší škole zavést školní uniformy?

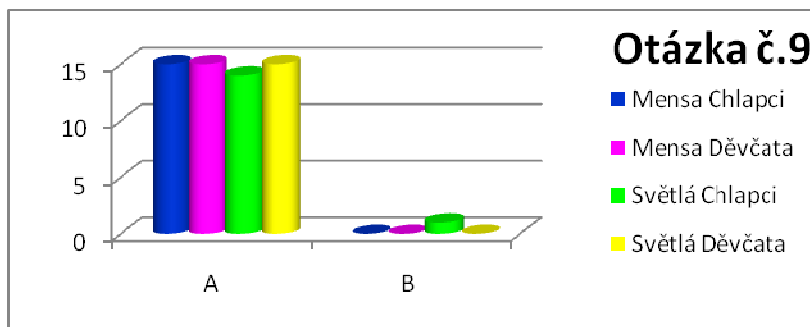
- a) ano
- b) ne

Jak již bylo patrné u otázky č. 1, dívky raději dávají přednost individualitě a svobodnému prostoru pro seberealizaci, chtějí se líbit a v uniformě se budou cítit omezeně. Chlapci ukazují na praktičtější přístup. Je patrný opačný názorový trend u obou pohlaví.

9. Znáte nějaký stát v cizině, kde se nosí školní uniformy?

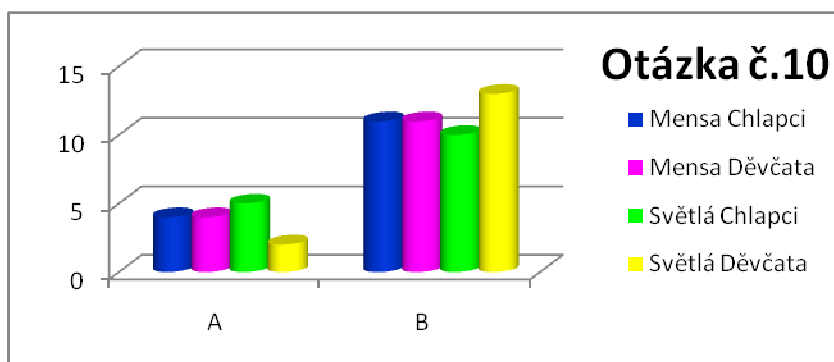
- c) ano
- d) ne

V dnešní době není problém vycestovat a studenti se již na svých cestách, mnohdy studijních, setkali se školními uniformami. Další možnosti se seznámit s uniformami nacházíme v médiích, v TV nebo na internetu. Gymnázium předpokládá určitý všeobecný přehled a tato znalost k němu patří.

10. Myslíte si, že džíny, triko a mikina je také určitý druh uniformy ve školách?

- e) ano
- f) ne

Graf ukazuje, že to s naší mládeží není tak špatné. I když jsou džíny v určitém smyslu uniforma, žáci to tak necítí.

2.8 Vyhodnocení výzkumu

Po zpracování odpovědí jsem si uvědomila, že vzhledem k tomu, že žáci zatím nemají žádné osobní zkušenosti s nošením uniforem, a že se s uniformami teprve začíná, je třeba učinit další kroky v osvětě. Další můj poznatek je, že stále ještě ve společnosti působí v určitém smyslu „doba minulá“ a tím negativní vztah k uniformám obecně. Díky tomu žáci odpovídali na otázky nevyrovnaně. Převládá emotivní pohled bez ohledu na logiku. Je to např. patrné z odpovědí u otázek č. 5, 6 a následně č.8. Tyto odpovědi si protirečí. Studenti sice spatřují možné výhody, připouštějí sociální přínos a posílení prestiže školy, ale sami uniformy spíše odmítají. Je to tak trochu typické pro českou společnost - „Pro ostatní je to vhodné, mě osobně by to mohlo omezit“.

Z odpovědí jsem nabyla poznatku, že tam, kde chybí zkušenosti se školními uniformami, je nezbytné před dotazníkovým výzkumem provést plošnou osvětu na nižších školách formou prezentací a interaktivních přednášek, kde je možné spontánně reagovat na přímé a okamžité dotazy žáků a poctivě vysvětlovat, jaké výhody a zároveň nevýhody školní uniformy přinášejí. Jen tak je možné předcházet mnohým omylům a negativním postojům. Tento postup je vhodné uplatnit nejen vůči studentům, ale i rodičům, kteří budou pociťovat „vnučování“ uniforem jako další finanční zátěž přesto, že žáci v něčem do školy chodit musí. Uniforma tak šetří oblečení jiné, civilní.

Osobně si myslím, že zahraniční letité zkušenosti se školními uniformami by bylo vhodné uplatnit i u nás a využít poznatky lidí žijících v zahraničí, kde je denní kontakt se školními uniformami běžnou událostí.

Závěr a vyhodnocení hypotéz

Když jsem prvně přemýšlela o mé budoucí bakalářské práci, netušila jsem ještě, jak rozsáhlé a nejednoduché „pátrání“ mne čeká. Vybrala jsem si téma „Školní uniformy“. Na samém začátku jsem ještě netušila, jak mě celá problematika pohltí a

jaký postoj zaujmu. Uniformy ANO, či NE? Zažila jsem minulý režim a první dojem, byl negativní. Kde je ta slibovaná svoboda? Proč se máme opět „svazovat“ a omezovat? Teprve po hlubším zkoumání, při vyhledávání materiálů, při čtení mnoha zkušeností převážně ze zahraničních oblastí, jsem si začala uvědomovat, jaký pozitivní přínos mohou školní uniformy přinést do našeho problematického školství.

To přes dvacet let stále hledá svoji identitu, které hledá novou formu, nový směr a je bohužel ovlivňováno rychlými změnami pod taktovkou politiků. Školský systém, který doposud určoval směr v ČR, byl zaveden již za Rakouska-Uherska a byl dlouho považován jako nejlepší. Proč? Protože se dlouhou dobu neměnil a mohl se tak postupně zdokonalovat. Školní uniformy mne zcela pohltily a nabyla jsem přesvědčení, že zavedením do, zpočátku výběrových škol, by byl značně pozitivním přínosem, který by pomohl stabilizovat celé naše školství. Samozřejmě s uplatněním dalších systémových kroků, které mnohdy chybí.

Při mém výzkumu jsem si uvědomila, jak je nutné začít ve společnosti o této problematice mluvit. Každý začátek je těžký, každá nová myšlenka se musí obhájit, každý plán ke zlepšení musí prokázat svoji funkčnost a přínos. Jak, když v této oblasti nemá naše společnost žádné zkušenosti? Těch pár škol za první republiky, kde se uniformy nosily, upadly již v zapomnění a střední a mladá generace to nezažila. Je třeba učinit systémové kroky, které by měly vzejít z MŠ. Je třeba vést pozitivní osvětu a trpělivě vysvětlovat. Ty školy, které již uniformy zavedly, by mělo MŠ využít k prezentaci, jako vhodný příklad a jako reklamu. Školy, které o zavedení školních uniforem uvažují, by měly udělat maximum v osvětové práci, aby mohly počítat s pozitivním přístupem jak u studentů, tak u rodičů a získat je ke spolupráci.

Můj výzkum ukázal, že společnost je zatím rozdělena přibližně na dvě poloviny. Tam, kde se o zavedení uniforem uvažovalo a kde se neudělaly patřičné kroky, snaha nevyšla a některé prudké negativní reakce odradily vedení školy pokračovat v úsilí. Potvrzuje se též, že ve skupině vzdělaných lidí, je odezva pozitivní a naopak.

Je třeba si připomenout, že všechno „nové“ se vždy hůře prosazuje. Konzervatismus, nedůvěra, špatné zkušenosti, ekonomická stránka, to jsou všechno aspekty, které není radno podceňovat.

Hypotézy:

1. Myšlenka zavedení uniforem ve školních zařízení je již zastaralá a neujme se.

Tato hypotéza se nepotvrdila. Pamětníci školních uniforem z první republiky jsou již velmi staří a nemohou ovlivnit názor současné generace. Lidé dnes spíše očekávají „něco nového“, co by mohlo oživit upadající školství a jsou spíše otevření k experimentování. Důkazem jsou školy, které již uniformy zavedly nebo se k zavedení uniforem připravují.

2. Zavedení uniforem ve školních zařízení výrazně zvedne jejich úroveň.

Vzhledem k tomu, že školní uniformy doposud zavedly převážně prestižní a soukromé školy, nelze jednoznačně potvrdit. Dá se však předpokládat, že v budoucnu se pozitivní přínos ukáže. Již v současné době má pravděpodobně jednotný úbor také vliv na významný pokles šikany, pokles vnímání rozdílů v sociálním vnímání jednotlivců a vyšší míra spolupráce.

3. Zavedení školních uniforem se setkalo s úspěchem jen u soukromých školních zařízení.

Aby tato otázka mohla být plně zodpovězena, bylo by nutné udělat **výzkum** u většího množství škol. Toto nebylo možné kvůli malému množství škol, které uniformy zavedly a také pro nedostatek času. Přesto nějaký výsledek mám a podle mého názoru je do určité míry vypovídající. Frekventanti prestižních škol, kde se dá očekávat kvalitnější výukový systém, přistupují k uniformám o poznání vstřícněji, než školy, které navštěvují průměrní žáci. Chlapci mají jednoznačně pozitivní přístup k zavedení uniforem, dívky mají opačný názor. Vysvětlení je podle mého názoru jednoznačné.

Chlapci jsou nepřímo ovlivněni historií, děvčata preferují módu, chtějí se líbit. Nedovedou si představit, že by jim uniforma umožnila více vybočit „z řady“.

Sociální aspekt – uniformy jsou drahé, v dotaznících řešili studenti vyrovnaně. Škola a rodiče se podělí o náklady. Při vyhodnocování dotazníků jsem si uvědomila, jak je nutné věnovat osvětě čas a kvalitní přípravu. Otázky musí být sestaveny tak, aby pokud možno neumožnily rozporné odpovědi v jednotlivých otázkách, což je též možné ovlivnit kvalitní osvětou. Nemůže se tak stát, že student odpoví kladně na otázky: může zavedení uniforem snížit šikanu? a může zavedení uniforem vyřešit sociální rozdíly?, aby následně zavedení uniforem jednoznačně odmítl.

Myslím si, že zavedením uniforem, do školského systému v ČR, by se jednoznačně pozdvihla úroveň celého školství. Na začátku je třeba motivovat vybrané a prestižní školy, které by ostatním ukázaly směr a společnost by se tak mohla přesvědčit o tom, že sounáležitost se studijním zařízením, hrdost na školu, radost ze vzdělání, je něco, co se společnosti ještě v této generaci vrátí. Je jen škoda, že MŠ zatím v této oblasti nic neudělalo.

Použité zdroje:

BENDL, S. *Jak předcházet nekázni aneb kázeňské prostředky*, 1.vyd. Praha, ISV,2004 ISBN 80-86642-14-3.

BENDL, S. *Kázeňské problémy ve škole*, aktualizované a doplněné vydání, TRITON Praha, 2011.ISBN 978-80-7387-436-0.

HORT,V. – HRDLIČKA, M. – KOCOURKOVÁ, J – MALÁ, E. a kol. *Dětská a adolescentní psychiatrie*. 2. vyd. Praha : Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-404-5.

KOCOURKOVÁ, J. *Poruchy příjmu potravy*. In ŘÍČAN, P. – KREJČÍŘOVÁ, D. a kol. *Dětská klinická psychologie*. 3. přeprac. a dopl. vyd. Praha : Grada Publishing, 1997, s. 183 – 187. ISBN 80-7169-512-2.

LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. 2. aktualiz. vyd. Praha : Grada, 2006 ISBN 80-247-1284-9.

SKARLANTOVÁ, J. *Oděv jako znak*, Praha: Pedf UK, 2007, s. 154. ISBN 978-80-7290-3301-6.

Th. E. WOODS Jr.: *Jak katolická církev budovala západní civilizaci* 1. vyd. Praha

VÁGNEROVÁ, M. *Úvod do psychologie*. Praha :UK - Nakladatelství Karolinum, 2001. ISBN 80-246-0015.

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I. Dětství a dospívání*. Praha: UK- Nakladatelství Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8.

www.akademie-svetla.cz

www.blog.cz

www.ceskatelevize.cz

www.debatujeme.cz

www.dinoskola.cz

www.ellinky.blog.cz

www.frantisekbloguje.cz

www.gymdubi.cz

www.idnes.cz

www.lalijoga.cz

www.laurinky.blog.cz

www.mensa.cz

www.opengate.cz

www.wikipedie.cz

www.zpravy.ihned.cz

www.zsrokytnice.cz

Seznam Příloh:

Příloha č. 1 – dotazník

Příloha č. 2 – školní uniformy ve Velké Británii

Příloha č. 3 – školní uniformy v Japonsku

Příloha č. 4 – školní uniformy v Nepálu

Příloha č. 5 – školní uniformy v Open Gate v Babicích

Příloha č. 6 – školní uniformy v gymnáziu J.Á. Komenského v Dubí

Příloha č. 7 – školní uniformy v Dino school v Praze 10

Příloha č.1 - Dotazník

1. Zavádět školní uniformy by bylo dobré

- a) plošně
- b) pouze do středních škol
- c) do vybraných škol
- d) vůbec

2. Školní uniformy by měla hradit

- a) škola
- b) rodiče
- c) společně

3. Mohlo by zavedení školních uniforem smazat sociální rozdíly mezi studenty ?

- a) je to pravda
- b) není to pravda

4. Myslíte si, že by mohlo zavedení školních uniforem

- a) zamezit šikaně
- b) šikanu to neovlivní

5. Myslíte si, že nošení uniforem může ve školství přinést něco pozitivního ?

- a) ano
- b) ne

6. Hlavní smysl nošení školních uniforem je v tom, že by měla posílit pocit sounáležitosti se studijním ústavem a posílit zdravou hrdost nad tím, že patříte ke kvalitní škole ?

- a) ano
- b) ne

7. Máte představu, jak vypadá školní uniforma ?

- a) ano
- b) ne

8. Chtěli byste na Vaší škole zavést školní uniformy ?

- a) ano
- b) ne

9. Znáte nějaký stát v cizině, kde se nosí školní uniformy ?

- a) ano
- b) ne

10. Myslíte si, že džíny, triko a mikina je také určitý druh uniformy ve školách ?

- a) ano
- b) ne

Chlapec X Dívka

Příloha č. 2 ke str. 15

Školní uniformy ve Velké Británii

www.zpravy.ihned.cz [foto 11.3.2012]

<http://zpravy.ihned.cz/svet-evropa/c1-52656690-nektere-britky-usednou-do-skolnich-lavic-v-kalhotech-aby-nepoburovaly>

školní uniformy dětí v 1. třídě ve Velké Británii

www.blog.cz [foto 22.2.2012]

<http://debatebate.wordpress.com/2010/11/19/this-house-would-ban-school-uniforms/>
[foto 1.3.2012]

Příloha č.3 ke str. 16

Školní uniformy v Japonsku

www.ellinky.blog.cz-[foto 23.2.2012] <http://fajnslecny.blog.cz/1108/skolni-uniformy>

www.ellinky.blog.cz [foto 1.3.2012] <http://ellinky.blog.cz/1103/skolni-uniformy-na-ceskych-skolach>

Příloha č. 4 ke str. 17

Školní uniformy v Nepálu

www.lalijoga.cz [foto 1.3.2012] <http://blog.lalijoga.cz/text-proc-musi-nosit-nepalske-deti-skolni-uniformy/>

www.zsrokytnice.cz

[1.3.2012]

http://www.zsrokytnice.cz/3z_7roc.php

Příloha č.5 ke str. 19

Školní uniformy ve škole Open Gate v Babicích u Prahy

www.opengate.cz

Příloha č.6 ke str. 20

Ukázka školních uniforem v gymnáziu J.Á.Komenského v Dubí na Teplicku

http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/skolstvi/skolni-uniformy-deti-by-je-chtely_106154.html

<http://www.gymnazium-dubi.cz/>

Příloha č.7 ke str. 22

Ukázka školních uniforem dětí v Dino school v Praze 10

www.dinoschool.cz